

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zemědělská fakulta
Katedra financí a účetnictví

Studijní program : N 6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Účetnictví a finanční řízení podniků

Fiskální situace územních samospráv jakožto faktor rozvoje regionu

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Milan Jílek, Ph. D.

Autor:

Bc. Pavlína Kamicová

2006

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „Fiskální situace územních samospráv jakožto faktor rozvoje regionu“ vypracovala samostatně za odborného vedení vedoucího práce a použila jsem pouze zdroje a literaturu uvedenou v seznamu.

V Českých Budějovicích dne 24. 4. 2006

.....

Poděkování:

Děkuji vedoucímu diplomové práce Ing. Milanu Jílkovi, Ph. D. za metodické vedení, cenné rady a připomínky při zpracování této diplomové práce.

Abstract:

This work focuses principally on the fiscal position of sub-national government budgets as a factor of the regional development. The working task was to characterize the quantity of receipts and expenditures of sub-national government, and to find out, if the quantity of receipts is sufficient for observance of regional development priorities. The fiscal position of sub-national government was first characterized in the territory of the whole Czech Republic, then in the South-Bohemian Region. The trends in receipts and expenditures were compared to GDP growth and to average figures of sub-national government in the Czech Republic. Consequently the financial self-sufficiency ratios were analyzed and the most important expenditure spheres were found.

The main portion of the regional receipts is formed by grants (nearly 75 %). This reality hampers regions in an action of regional development. The selected sample of municipalities showed the significant differences between small and bigger size of municipalities. The major difference is in level of tax receipts. Small municipalities are dependent on the state support through grants too.

The most important expenditure sphere of municipalities is the financing of education. The wide capital investments are in these spheres: the communication over land, the waste – water purification and diversion and the housing developments. Again tiny financial support is given in the sphere of the business, rural and agricultural development. The dependence of expenditure level on the size of municipalities appears in the expenditures too. Small municipalities do not finance some expenditure spheres, on the contrary there is the significant development in the sphere of communication over land and the waste – water purification and diversion.

Key words:

Sub-national government budgets, fiscal position, regional development.

OBSAH:

1. ÚVOD	1
2. Metodický postup	3
3. Fiskální decentralizace a význam územní samosprávy z hlediska ekonomického rozvoje regionu	6
3.1 Fiskální decentralizace.....	6
3.2 Postavení a funkce územní samosprávy v rozvoji regionu.....	8
3.3 Nástroje samospráv k efektivnímu rozvoji regionu.....	12
4. Příjmy územních rozpočtů	15
4.1 Členění a vývoj příjmů do roku 2000.....	16
4.2 Rozpočtové určení od roku 2005.....	19
4.3 Doplnující příjem ze strukturálních fondů EU.....	23
5. Výdaje územních rozpočtů	24
5.1 Členění a vývoj výdajů do roku 2000.....	24
5.2 Výdaje a měření výkonnosti regionu.....	27
6. Vývoj hospodaření územních rozpočtů v celé ČR v letech 2001 – 2004	29
7. Zadluženost obcí a krajů	35
8. Fiskální situace územních samospráv v Jihočeském kraji	39
8.1 Charakteristika regionu.....	39
8.2 Vývoj hospodaření kraje a obcí Jihočeského kraje v letech 2001-2004.....	42
8.3 Priority regionálního rozvoje Jihočeského kraje.....	49
8.4 Analýza příjmů vybraných obcí Jihočeského kraje dle velikostních skupin.....	57
8.5 Analýza výdajů vybraných obcí Jihočeského kraje ve funkčním členění.....	62
9. ZÁVĚR	70

Seznam použité literatury

Seznam tabulek a grafů

1 ÚVOD:

Veřejný sektor je součástí národního hospodářství, který je financován z veřejných financí. Úkolem veřejného sektoru je správa veřejných záležitostí. Za veřejnou záležitost je považováno vše, co se dotýká každého člověka jako člena společnosti, jde tedy o zabezpečení minimální či standardní úrovně veřejných služeb, které jsou financovány z veřejných prostředků. Do veřejného sektoru spadá vedle státní správy i územní samospráva reprezentovaná obcemi a kraji. Jedním z cílů územních samospráv je trvale udržitelný rozvoj jejich území. Rovnoměrný rozvoj celého územního celku je považován i z hlediska Evropské unie za důležitou podmínku dalšího rozvoje a tato skutečnost je konkretizována programem pomoci zaostávajícím regionům.

Rozvoj regionu zvyšuje životní úroveň obyvatelstva a je podstatnou součástí rozvoje celého hospodářství. Vliv na regionální rozvoj mají vedle územních samospráv také soukromí podnikatelé, dané přírodní či geografické podmínky a obyvatelstvo. Územní samosprávy jsou v České republice vybaveny rozsáhlými pravomocemi, zároveň to znamená jejich velkou odpovědnost. Klíčovým faktorem rozvoje je jejich finanční kapacita, protože právě finanční stabilita a přístup k vnějším zdrojům těchto rozvojových aktérů přispěje k regionálnímu rozvoji.

Územní samosprávy nejsou úplně finančně soběstačné. Na jejich funkci přispívá stát formou dotací. Objem financí a způsob jejich rozdělení mezi všechny územní jednotky je předmětem různých polemik. Stát se neustále snaží o jejich optimalizaci tak, aby nedocházelo k újmám některých samospráv vůči ostatním a aby jejich finanční zdroje byly dostatečné.

Další možností pro financování rozvojových projektů předkládaných samosprávami je získávání prostředků z evropských fondů. Po vstupu České republiky do Evropské unie je využívání této možnosti běžné. Problémem pro územní samosprávy je fakt, že je po nich požadována určitá spoluúčast na financování projektu. Málo předkladatelů projektů disponuje takovými zdroji, aby byly schopny vyčlenit část na toto spolufinancování a jsou nuceny doplnit vlastní zdroje tak, aby požadavky splnily.

Na uvedené problémy je zaměřena tato práce. Cílem je definovat fiskální situaci územních rozpočtů jakožto faktoru ovlivňujícího rozvoj vybraného regionu ČR. Územní samosprávy přebírají roli rozvojových subjektů v regionálním rozvoji a úkolem je podrobně charakterizovat objem a dostatečnost jejich příjmů a výdajů. Zda objem příjmů je dostatečný pro plnění priorit, které si stanovily jednotlivé samosprávy. Zda se daří rozdělovat finance

mezi územní samosprávy optimálním způsobem a zda se územním jednotkám daří plnit vytyčené cíle, které si stanovily ve svých rozvojových programech.

První část práce přibližuje podstatu územní samosprávy, která vychází z teorie fiskálního federalismu. Je zde charakterizován obecný význam územních samospráv v České republice a jsou vymezeny úkoly obcí a krajů z hlediska rozvoje regionu. K tomu, aby mohly efektivně stimulovat a regulovat regionální rozvoj potřebuje územní samospráva řadu podpůrných nástrojů. Nejdůležitější je vypracovat strategický plán, díky kterému územní samosprávy dokáží mobilizovat zdroje a reagovat na změny. Ten dále konkretizují ve svých rozvojových programech, a přizpůsobují tomu rozpočet. Regionální rozvoj je podporován ze strany obcí a krajů prostřednictvím výdajů.

Dále je uvedeno členění výdajů a příjmů územních samospráv z hlediska zákona o rozpočtové skladbě a shrnut vývoj do roku 2000 za celou Českou republiku. Pro příjmy územních rozpočtů je limitující rozpočtové určení daní, u kterého proběhly změny zejména po roce 2001. Na tuto kapitolu navazuje podrobný vývoj příjmů a výdajů obcí a krajů v celé ČR v letech 2001 – 2004. Pozornost je věnována i problému zadluženosti samospráv.

Druhá polovina práce je zaměřena na Jihočeský kraj. Pro rozvoj regionu je důležitý potenciál kraje, to znamená území, na kterém se kraj rozkládá, přírodní podmínky a nerostné bohatství, obyvatelstvo apod. Rozpočty obce by měly být sestavovány tak, aby byly plněny cíle rozvoje. Priority Jihočeského kraje jsou uvedeny v Programu rozvoje územního obvodu Jihočeského kraje. Priority obcí by měly být v souladu s prioritami vyššího územního celku. Některé obce zpracovávají své vlastní strategické plány, některé to „nechávací osudu“.

Konec práce je věnován výběrovému vzorku obcí Jihočeského kraje, na kterém je provedena analýza příjmů a výdajů. Příjmy jsou pozorovány z hlediska velikostních skupin obcí, je analyzována jejich podrobná struktura a míra finanční samostatnosti vybraných obcí. Hodnoty ukazatelů byly v některých případech srovnávány s celorepublikovými příjmy.

Pro zhodnocení toho, jaké oblasti se obce a kraj nejvíce věnují, je zapotřebí analyzovat výdaje podle funkčního členění. Výběrovým šetřením byla zjištěna struktura výdajových složek obcí i kraje a zjištěna oblast, do jaké výdajové složky samosprávy nejvíce financují.

2 Metodický postup

Cíl práce:

Definovat finanční situaci územních samospráv jakožto faktor ovlivňující rozvoj vybraného regionu. V rámci stanoveného cíle je zapotřebí provést analýzu finanční situace územních samospráv nejprve z hlediska celého území České republiky, potom na konkrétním regionu - Jihočeském kraji. Je nutné zaměřit se na objem a dostatečnost získaných příjmů, finanční soběstačnost obcí a krajů, analyzovat objem výdajů a uvést nejdůležitější výdajové oblasti rozvoje, případně rozvojové oblasti, které jsou zanedbávány.

Postup:

Nejprve je provedena obecná charakteristika povinností územních samospráv jako rozvojových subjektů regionálního rozvoje a analýza vývoje příjmů a výdajů za celou Českou republiku. Významný je rozbor rozpočtového určení daní a zadluženosti samospráv na celém území České republiky. Vzhledem k tomu, že krajská zřízení vznikla až v roce 2001 a došlo k významným změnám v rozpočtovém určení daní, vývoj příjmů a výdajů územních samospráv je nejprve analyzován do roku 2000 a poté v období 2001 – 2004. Výsledky této části práce poskytují východiska pro následující hodnocení fiskální situace jihočeského regionu.

Pro rozvoj určitého regionu je důležitý potenciál, proto je nejprve Jihočeský kraj charakterizován z hlediska geografického, demografického a ekonomického. Následně je třeba uvést vývoj příjmů a výdajů z hlediska druhového třídění všech municipalit celého kraje a zvláště krajského úřadu za roky 2001 až 2004. Při vývoji jsou sledovány daňové příjmy, nedaňové, kapitálové a také přijaté dotace. Na straně výdajů budou sledovány běžné a kapitálové výdaje a posouzena finanční samostatnost municipalit. U každého ukazatele bude využit meziroční index růstu.

Výše příjmů a výdajů územních samospráv Jihočeského kraje je vhodné v některých případech porovnávat s republikovými průměry. Umožňuje to posoudit jejich přiměřenost a zhodnotit situaci kraje ve srovnání s územními samosprávami ostatních regionů. Protože je celorepublikový průměr z velké části ovlivněn Prahou, je uveden i průměr bez Prahy.

Dále jsou uvedeny priority regionálního rozvoje Jihočeského regionu a priority rozvoje měst a obcí. Priority rozvoje jsou rozděleny tak, aby bylo zřejmé, které priority jsou v kompetenci krajského úřadu a které v kompetenci obcí.

Následující analýza finanční situace územních samospráv se opírá o konkrétní vzorek vybraných obcí, u kterých jsou sledovány příjmové položky a výdaje z hlediska funkčního členění roku 2004. Tento rozbor je rovněž proveden samostatně u krajského úřadu České Budějovice. Funkční neboli odvětvové členění výdajů je dobré pro zjištění rozvojových oblastí, které zaujímají v územních rozpočtech přední místa.

V Jihočeském kraji je celkem 623 obcí. Pro tuto analýzu byl náhodně vybrán 15 % reprezentativní vzorek obcí seříděn do 5 velikostních kategorií, u kterých byly sumarizovány jejich funkční výdajové složky a příjmy. Počet obcí v každé kategorii byl vybrán tak, aby adekvátně pokryl počet všech obcí v kategorii. U nejmenší velikostní kategorii bude vybráno obcí méně vzhledem k tomu, že nebudou předpokládány přílišné rozdíly mezi obcemi této velikosti. U velkých měst naopak bude třeba vybrat více subjektů, i když jejich podíl na celkovém počtu obcí je malý (viz. tabulka).

Tab. č. 1 - Vybraný vzorek obcí

Velikostní kategorie	Obce v kraji celkem		Obce ve výběrovém vzorku	
	počet	podíl	počet	podíl
do 499	447	72 %	50	54 %
500 -1 999	126	20 %	20	21 %
2 000 - 9 999	43	7 %	16	17 %
10 000 - 49 999	6	1 %	6	6 %
nad 50 000	1	-	1	-
Celkem	623	100 %	93	100 %

Pramen: ČSÚ + vlastní propočty

Pro hodnocení příjmové stránky obcí a kraje jsou brány příjmy po konsolidaci, dělené podle nejdůležitějších tříd a podseskupení. Příjmy obcí a kraje jsou přepočteny na 1 obyvatele a porovnávány s příjmy na 1 obyvatele v celé ČR. Pozornost je věnována i přijatým dotacím obcí s pověřeným obecním úřadem a obcí s rozšířenou působností.

U výdajové analýzy jsou brány v úvahu výdaje očištěné o konsolidované výdaje dle rozpočtové skladby a jsou děleny na běžné a kapitálové. Suma jednotlivých výdajových okruhů všech vybraných obcí je poměřena se sumou celkových běžných a kapitálových výdajů, takto je získán podíl jednotlivých výdajových okruhů. Tyto nejdůležitější výdajové okruhy jsou přepočteny na 1 obyvatele a sledovány výdaje z hlediska velikosti obcí.

Zdroj dat:

Pro hodnocení příjmové a výdajové stránky obcí a krajů za celou Českou republiku a za Jihočeský kraj jsou využity data z výkazu *Bilance příjmů a výdajů obcí, krajů a DSO* podle územních celků a stupňů za Jihočeský kraj a za Českou republiku z let 2001 až 2004 získaných z databáze ARIS na stránkách Ministerstva financí.

Pro charakteristiku rozvojových priorit obcí v Jihočeském kraji je využita *Strategie regionálního rozvoje, Program rozvoje Jihočeského územního obvodu 2001 - 2006* a *Programy rozvoje jednotlivých měst* či *strategické plány jednotlivých měst*.

Pro rozbor příjmů a výdajů obcí ve vybraném vzorku a pro analýzu krajského rozpočtu jsou informace čerpány z databáze *ARIS – Prezentace údajů ÚSC* na stránkách Ministerstva financí.

3 Fiskální decentralizace a význam územní samosprávy z hlediska ekonomického rozvoje regionu

V posledních letech v rámci decentralizačních procesů a tvorby demokratické společnosti neustále stoupá úloha a význam územní samosprávy. Důkazem je nedávno realizovaný proces reformou veřejných financí, který proběhl v 90. letech 20. století a vyvrcholil vznikem krajského zřízení v roce 2001.

Cílem reformou bylo *zkvalitnění výkonu státní správy, snížení rozsahu přerozdělovacích procesů prostřednictvím státního rozpočtu* a především *rozdělení kompetencí* na tu úroveň veřejné správy a samosprávy, kde budou zabezpečovány veřejné statky *co nejefektivněji*. Výsledkem je vytvoření dvoustupňové územní samosprávy reprezentované **obcemi** jako základní územní samosprávním celem a **kraji** jako vyšší územně samosprávním celem. Každá územní samospráva má své povinnosti a kompetence. Základní předpoklady jejího fungování vymezuje *Ústava ČR, zákon o obcích a zákon o krajích (Peková, 2004)*.

3.1 Fiskální decentralizace

Problematika fiskální decentralizace je součástí tzv. *teorie fiskálního federalismu*, která se začala uplatňovat v pol. 20. stol.

Teorie fiskálního federalismu hledá optimální využití jednotlivých funkcí veřejných financí:

- a) **alokační funkce** – je z velké části decentralizovaná na územní jednotky, jde o zajišťování a financování veřejných statků a služeb úrovněmi územní samosprávy, jejímž důvodem je lepší reakce na zvláštnosti lokální ekonomiky, možnost realizace úspor z rozsahu, možnost účasti obyvatel a přesnější informace o potřebách obyvatel. Protože zabezpečování veřejných statků se realizuje na úrovni územní samosprávy, která k tomu využívá své rozpočtové zdroje, velkou roli zde hraje rozpočtové určení daní a rozsah daňové pravomoci příslušné územní jednotky.
- b) **redistribuční funkce** – cílem je zmírnit důchodové a sociální nerovnosti, z velké části je tato funkce využívána na úrovni státu, prostřednictvím státního rozpočtu, územní orgány rozhodují jen o některých doplňkových nástrojích.

- c) **stabilizační funkce** – je spojena s ovlivňováním míry nezaměstnanosti, cenové hladiny či tempa růstu ekonomiky. Opět je ponechána na centrální úrovni, územní samosprávy hrají pouze doplňkovou roli, např. při stimulaci vytváření pracovních míst, či vytváření příznivého podnikatelského prostředí, nabídka vhodných ploch pro podnikání, vstřícnost atd. (**Musgrave, 1994**).

Decentralizace je chápána jako proces, kterým se přenáší kompetence a zodpovědnost na nižší stupně dané organizační struktury a může vést až k osamostatnění nižších článků. Tomuto uspořádání musí odpovídat i uspořádání rozpočtové. Ve fiskální decentralizaci se tedy zkoumá správné přiřazení příjmů a výdajů, aby se dosáhlo co nejvyšší efektivity při činnosti a hospodaření územní samosprávy.

Systém financování územních rozpočtů hraje velkou roli v rozvoji regionu. Při zkoumání systému financování je důležité zhodnotit, zda jsou obce schopny z přiřazených příjmů generovat dostatečný objem prostředků potřebných na realizaci investičních projektů, někdy podporovaných ze strukturálních fondů EU, nebo zda ovlivňují územní rozdíly (např. geografická poloha či velikost obce) dostupnost vnějších finančních prostředků apod. (**BermanGroup, 2005**)

V ČR se v současnosti využívá tzv. *kombinovaný model fiskálního federalismu*, kdy se centralizují některé veřejné příjmy do státního rozpočtu a některé se decentralizují do rozpočtů územní samosprávy. Obcím a krajům se vyčleňují vlastní příjmy, které jsou zpravidla menší, než je jejich potřeba, nejsou tedy plně finančně soběstačné, což se kompenzuje dotacemi z vyššího rozpočtu. Dotace zmírňují nerovný daňový výnos v jednotlivých regionech a zároveň jimi stát ovlivňuje rozhodování územních samospráv (**Peková, 2004**).

Hlavním problémem fiskální decentralizace je hledání optimální decentralizace zejména daňových příjmů do rozpočtů územních samospráv tak, aby byla dosažena stabilita a vyváženost územních rozpočtů a rozhodování o tom, jaké daně jsou vhodné jako zdroj příjmů samospráv. V ČR rozdělení daní upravuje *Zákon o rozpočtovém určení daní* novelizován v r. 2001 a 2005 a strukturu příjmů *Zákon o rozpočtových pravidlech*.

3.2 Postavení a funkce územní samosprávy v rozvoji regionu

Důvodem obnovy a silícího postavení územních samospráv je fakt, že místní vlády mají nejlepší přehled o potřebách území, o nedostatcích území, ví nejlépe, jak tyto nedostatky odstraňovat a dosahovat maximálního ekonomického blahobytu na svém území. Uplatňuje se tak princip subsidiarity, podle nějž se správa veřejných záležitostí má dít na té úrovni, která je nejlépe řešenému problému. Podstatu místní samosprávy vystihuje heslo: „*Mysli globálně, jednej lokálně*“, tzn. že činnosti a opatření přijaté na místní úrovni mohou ovlivnit problémy na úrovni národní i globální (Hák, 2002).

Za základní územní samosprávní celek jsou považovány **obce**. Jejich význam podtrhuje dokument nazvaný *Evropská charta místní samosprávy*. Pozornost se věnuje i vyšším územně samosprávním jednotkám – **krajským zřízením** (regionům), které začaly fungovat od roku 2001. Důvodem vzniku krajů, a tedy změn v územním uspořádání, byla mimo jiné potřeba vytvořit podmínky pro uplatňování regionální politiky a rámec pro zavádění strukturální regionální politiky Evropské unie. Ta respektuje tzv. regiony soudržnosti – **NUTS**, kterým z velké části odpovídají kraje v ČR (Peková, 2004)

Regionální politika je vymezena činnostmi státu a místních orgánů, jejímž cílem je přispívat ke snižování rozdílů v sociálně ekonomické úrovni regionů, k eliminaci důsledků strukturálních změn, podpora slabších regionů a předcházení migrace obyvatel či kapitálu. Na úrovni státu se realizuje prostřednictvím ústředních orgánů, které plní roli koordinátora. V České republice proto byl vypracován koncepční dokument, tzv. *Strategie regionálního rozvoje ČR*, který upravuje přístup státu k podpoře regionálního rozvoje, a *Národní rozvojový plán*. Na úrovni regionální se realizuje prostřednictvím orgánů územní samosprávy, které se zaměřují na rozvoj vlastního regionu. Obce lze považovat za vůbec nejúspěšnější advokáty a podporovatele koncepce udržitelného rozvoje (Moldan B., 2002).

3.2.1 Působnost územních samospráv

Oba stupně samosprávy plní tyto funkce vymezené zákonem:

- vlastní samosprávní funkci v tzv. **samostatné působnosti**, tzn. že mají pravomoci rozhodovat samostatně v mnoha oblastech veřejné správy, a to ve věcech územní

samosprávy. Úkolem územních samospráv v rámci této působnosti je zejména zajišťování lokálních veřejných statků pro obyvatele,

- přenesené funkce v tzv. **přenesené působnosti**, tzn. že vykonávají prostřednictvím výkonných orgánů státní správu, přičemž jsou plně podřízeny a kontrolovány orgány státní správy (např. vedení evidence obyvatel, vydávání stavebních povolení...).

Rozhodování o směrech sociálně ekonomického rozvoje regionu či obce spadá do kompetencí samostatné působnosti a rozhoduje o tom zastupitelstvo obce či kraje. Úlohou samospráv je vytvářet podmínky a předpoklady pro ekonomický rozvoj území a využívat k tomu adekvátní finanční nástroje, tzn. umět získat dostatek finančních prostředků a využít je tam, kde je potřeba (**Peková, 2004**).

Pro dlouhodobě udržitelný rozvoj je nutno respektovat limity regionu, brát v úvahu ekonomický potenciál regionu, ale nemělo by docházet ani k nedostatečnému využívání místních zdrojů, což způsobí závislost na vnějších regionech či jiných subjektech.

3.2.2 Druhy obcí v ČR

Zákon o obcích rozděluje obce na:

- **obce** s počtem obyvatel pod 3 000,
- **města** s počtem nad 3000 obyvatel,
- **obce s pověřenými obecními úřady** a **obce s rozšířenou působností**, které podle zákona zabezpečují ve svém obvodu výkon státní správy nad rámec přenesené působnosti, která náleží ostatním obcím. Pověřená obec tedy vykonává státní správu pro vlastní obec, pro obce ve svém spádovém obvodu, popř. pro jiné obce,
- **statutární města**, jejichž výčet je obsažen v zákoně o obcích, mají postavení pověřeného obecního úřadu, většina statutárních měst je sídlem krajských úřadů,
- **hlavní město Praha**.

3.2.3 Kraje v ČR

V roce 2001 vzniklo na území ČR 14 krajů, které se od sebe liší počtem obyvatel, rozlohou a počtem obcí i např. v ekonomickém potenciálu měřeném úrovni HDP na obyvatele.

Tab. č. 2 - Kraje v České republice k 31. 12. 2004

Kraj	Počet obyvatel	Rozloha (km²)	Počet obcí
Praha	1 171 570	496	1
Středočeský	1 144 071	11 015	1 146
Jihočeský	625 712	10 057	623
Plzeňský	549 618	7 561	501
Karlovarský	304 588	3 314	132
Ústecký	822 133	5 335	354
Liberecký	427 563	3 163	216
Královéhradecký	547 296	4 758	448
Pardubický	505 285	4 519	452
Vysočina	517 153	6 925	729
Jihomoravský	1 123 201	7 065	647
Olomoucký	635 126	5 139	394
Zlínský	590 706	3 964	304
Moravskoslezský	1 237 554	5 554	302
ČR celkem	10 220 577	78 868	6 249

Pramen: Český statistický úřad – Vybrané ukazatele podle krajů v roce 2004

3.2.4 Základní činnosti samospráv

Stěžejním úkolem samospráv při koordinaci rozvoje regionu jsou převážně tyto činnosti:

- **zabezpečovat veřejné statky pro své občany** (zajištění pořádku a bezpečnosti, veřejného osvětlení, komunikace, veřejnou zeleň, údržba parků, vzdělání, sociální služby, zajištění veřejné hromadné dopravy apod.),
- **zvelebovat vlastní majetek**, zajistit jeho efektivní využívání při zajišťování veřejných statků,
- **vytvářet podmínky pro sociálně ekonomický rozvoj regionu**, vytvářet podmínky pro podnikání, pro vytváření pracovních míst v soukromém sektoru v obci či v rámci lokálního veřejného sektoru,
- **koordinovat činnost ekonomických subjektů** na území v souladu s veřejným zájmem a preferencemi své lokality,
- **sdužovat síly a prostředky se sousedními obcemi** a dalšími právníckými osobami při zajišťování společných rozvojových záměrů,

- **vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče, rozvoj bydlení, ochrany zdraví, dopravy, výchovy, vzdělání, podpora celkového kulturního rozvoje, ochrana veřejného pořádku apod.,**
- **zpracování strategie rozvoje regionu** a její koordinace a kontrola plnění,
- **působení na tvorbu celostátní strategie** a dalších dokumentů,
- **ucházení se o možnost financování** prostřednictvím příslušných rozvojových programů,
- **spolurozhodovat se státem** o velkých investičních akcích financovaných ze státního rozpočtu prostřednictvím dotací a výrazně měnící některé charakteristiky regionu či území,
- **rozhodovat o vlastní investiční činnosti**, rozhodovat o účasti regionu, municipality ve sdruženích, zřizovat společné právnické osoby neziskového charakteru s územními orgány jiných regionů,
- **schvalovat územně plánovací dokumenty** pro velké územní celky,
- **rozdělovat dotace ze státního rozpočtu** do rozpočtu obcí (v případě krajů) a poskytovat dotace a půjčky obcím z vlastního rozpočtu,
- svými aktivitami **ovlivňovat růst ekonomického potenciálu** svého území (jedním z nástrojů jsou investice), často ve spolupráci s okolními obcemi.

3.2.5 Spolupráce obcí

V České republice existuje **6 249 obcí** (údaj roku 2004) a převažuje jejich značná rozdrobenost, což může efektivitu funkcí v rámci rozvoje regionu značně ztížit. Malé obce mají nedostatek kvalifikovaných pracovníků, náklady na administrativu jsou mnohem vyšší než u větších obcí, nákladné je pro ně i poskytování veřejných statků v plném rozsahu. To hraje důležitou roli při případné snaze získat finanční prostředky a hledání úspor pro svůj rozvoj. Tento problém lze řešit slučováním obcí či spoluprací s ostatními.

Větší obce jsou úspěšnější při ovlivňování sociálně ekonomických podmínek života obyvatel na svém území. Slučování nepřináší vždy více zdrojů do rozpočtu, ale vytváří pozitivní, nepřímé stimuly pro ekonomický rozvoj. Rozpočet sloučených obcí je větší v absolutním vyjádření a je stabilnější. Lépe tedy umožní financovat kapitálově náročné projekty. Velká obec je navíc pro banku lepší klient než obec malá (**Kameníčková,2003**).

Podle studie Univerzity v Pardubicích by mělo dojít v průběhu několika let k integraci obcí a na konci desetiletí klesnout jejich počet na tři tisíce (**Pešta,1999**).

V ČR připadají v úvahu tyto formy spolupráce:

- na základě smlouvy uzavřené ke splnění konkrétního úkolu,
- na základě smlouvy o vytvoření dobrovolného svazku obcí, který je právnickou osobou,
- zakládáním právnických osob dle Obchodního zákoníku dvěma či více obcemi.

3.3 Nástroje samospráv k efektivnímu rozvoji regionu

Problematika dlouhodobého rozvoje si vynucuje důslednou koordinaci z jednoho centra, myšleno z místa územní samosprávy, která má v rozvoji svého území nezastupitelnou roli. Existuje osvědčená zkušenost především velkých měst, že rozvoj v časovém horizontu až 30 let lze úspěšně řídit jen na základě promyšleného *strategického plánu* (**Lacina, K., 2000**). Díky strategickému plánování územní samosprávy dokáží mobilizovat a efektivně využít všechny vlastní zdroje a včas reagovat na změny v okolním prostředí. Strategie plánování je proces, během něhož vzniká ve spolupráci vedení organizace, zaměstnanců, správní rady, zastupitelstva a rady obce, ale i odborníků a dalších skupin, které mají k obci určitý vztah představa o tom, čím by se obec chtěla zabývat, co by chtěla rozvíjet, jaké programy a služby by měly být nabízeny a jakou cestou by musela obec či organizace projít, aby mohla své záměry uskutečnit (**Rektořík, Šelešovský, 1999**).

Strategický plán by měl být dále konkretizován v tzv. *Programu rozvoje kraje či obce*. Ten poskytuje větší průhlednost rozdělení finančních zdrojů a jejich využití pro rozvoj. Obsahuje analýzu slabých a silných stránek území a hlavní směry rozvoje, úkoly a priority v rozmístění a rozvoji občanské vybavenosti, infrastruktury, životního prostředí, sociální politiky, vzdělání a dalších odvětví. Slouží také jako podklad pro sestavení obecního nebo krajského rozpočtu.

Nedílnou součástí dlouhodobé investiční strategie rozvoje obce či kraje je *rozpočtová prognóza* sestavována na delší období, alespoň střednědobé. Je nezbytná pro plánování územního rozvoje, zejména investiční výstavby financované z územního rozpočtu. Pro sestavení střednědobého rozpočtového výhledu je důležité správně odhadnout velikost

budoucích příjmů a jejich možný vývoj v souvislosti se změnami např. pravidel rozpočtového určení daní či pravidel přidělování dotací.

Dalším důležitým nástrojem je rozpočet. Podle **Pekové (2004)** je *územní rozpočet* nejen nástrojem realizace koncepce ekonomického a sociálního rozvoje daného území, ale i nástrojem prosazování poslání územní samosprávy, nástrojem financování volebních programů, prosazování lokálních i regionálních zájmů a preferencí obyvatelstva daného území a nástrojem k ovlivňování dlouhodobého ekonomického potenciálu. Struktura rozpočtů se řídí podle platné rozpočtové skladby v ČR, která vymezuje podrobné třídění příjmů a výdajů. Z rozpočtu je patrná výše příjmů a výdajů, jaké příjmy a výdaje se pro územní samosprávu stávají významnými z hlediska ekonomického rozvoje regionu, představuje finanční vztahy k podnikatelským subjektům a k rozpočtové soustavě (ke státnímu rozpočtu a ke státním fondům, k rozpočtům krajů a k ostatním obcím), k bankám apod.

3.3.1 Strategický plán rozvoje regionů

Strategický plán řeší klíčové problémy, které mají dopad na celý region. Strategický plán regionu musí být v souladu se strategiemi měst a obcí. Ti by se měli značnou měrou podílet na jejich tvorbě.

Pro stanovení strategických cílů a směrů rozvoje je třeba nejdříve identifikovat *problémy*, jejichž řešení je zásadní pro trvale udržitelný rozvoj, jedná se zpravidla o:

- slabou konkurenční pozici regionu,
- nízkou efektivitu využívání vnitřních rozvojových zdrojů,
- zaostávání venkovských oblastí,
- výrazná nerovnováha na trhu s byty, omezující mobilita pracovních sil,
- trvající konfrontace mezi ekonomickými a environmentálními rozvojovými zájmy.

Oblast *úloh* či *cílů*, na které je třeba zaměřit činnosti samospráv při realizaci strategického rozvoje se navzájem ovlivňují a doplňují a lze je rozdělit do 6 okruhů (**podle Rektoříka a Šelešovského, 1999**):

- **Ekonomika**

V oblasti ekonomiky je třeba na místní úrovni maximálně využívat místní zdroje (např. maximální využití krajiny), podporovat efektivní podnikatelské prostředí.

Dále restrukturalizace průmyslu, podporovat zvyšování produktivity práce a konkurenceschopnosti výroby, podporovat domácí podnikatele a místní soběstačnost, posuzovat budoucí ekonomické dopady rozhodnutí (např. prodej pozemků cizím investorům...), podporovat výrobu energií z obnovitelných zdrojů, podporovat ekologicky šetrné podnikání, podporovat různorodost ekonomiky – drobné podnikání, využívat dalších finančních zdrojů a podpor, efektivně využívat existující ekonomické nástroje, které jsou v kompetenci obcí.

- ***Obyvatelstvo***

Na ekonomický rozvoj má velký vliv i obyvatelstvo, jeho struktura, vzdělanost. Územní samosprávy by se tedy měly zaměřit na účinnou podporu zaměstnanosti, stimulaci mobility pracovních sil, zvyšovat dostupnost bydlení, rozvíjet podmínky pro vzdělání, rozvíjet nabídku vzdělávacích možností vzhledem k budoucí potřebě regionálního trhu práce, zajistit přístup k informacím, zajistit bezpečnost, rozšiřování zdravotnických a sociálních služeb, podporovat kulturní, společenské, rekreační a sportovní aktivity, potlačování kriminality, umožnit lidem aktivní účast na činnostech týkajících se regionu...

- ***Technická infrastruktura***

Důležitou roli hraje kvalita sítě pozemních komunikací. Regiony by se měly zaměřit na podporu a zlepšování významných silničních komunikací, podporovat výstavbu expresních železničních komunikací, zapojení se do globálních informačních sítí, koordinovat aktivity v oblasti zásobování pitnou vodou nebo energií.

- ***Životní prostředí***

Jde zejména o omezování negativních dopadů činnosti člověka na životní prostředí, snižování emisí a kontrola ovzduší, separovat a recyklovat odpady, ekologická výchova a osvěta, zefektivnit dopravu a spotřebu energie, podporovat ekologicky šetrné zemědělství, posuzovat dopady činností a strategického plánování na životní prostředí, dbát na zastoupení zeleně v zástavbě, znovu využívat a obnovovat zničené plochy, zajišťovat ekologickou stabilitu území...

- ***Cestovní ruch***

Jedná se o zvyšování zájmu obyvatel o daný region tvorbou regionálních turistických produktů, rozvoj přeshraniční spolupráce, podpora speciálních programů a péče o kulturní dědictví

- ***Mezinárodní spolupráce***

Zejména jde o čerpání prostředků z fondů Evropské unie na financování regionálních záměrů prostřednictvím strukturálních fondů. Toto financování vyžaduje dlouhodobou programovou koordinaci a úzkou spolupráci mezi EU, státem a územními samosprávami. Dalším cílem v této oblasti je například spolupráce se sousedními zahraničními regiony či obcemi na společných strategických plánech rozvoje, vzájemné využití znalostí apod.

4 Příjmy územních rozpočtů

Pro příjmy územních rozpočtů je rozhodující tzv. **rozpočtové určení daní**, které je upraveno zákonem č. 243/2000 Sb. Tento zákon byl novelizován v roce 2001 (změny se dotkly jak krajů tak obcí) a naposledy v roce 2005 (změna se z velké části dotýkala jen krajských rozpočtů). Zákon stanovuje pravidla, podle kterých se rozdělují finanční prostředky se státního rozpočtu do rozpočtu obcí a krajů.

Příjmy rozpočtu obcí i krajů tvoří rámec pro běžné a kapitálové výdaje. Měly by být dostatečně výnosné, do určité míry závislé na aktivitě obce či regionu, měly by být rovnoměrně rozloženy, aby nedocházelo k rozdílům ve struktuře i kvantitě mezi obcemi a dopředu plánovatelé, což umožní obcím efektivně rozhodovat o budoucích investičních záměrech (**Peková, 2004**).

Za zdroj příjmů územních samospráv se doporučují daně z pevného základu, které jsou stabilní, tzn. daň z nemovitostí a místní daně např. ve formě poplatků, o kterých územní jednotka sama rozhoduje. Nevýhodou těchto příjmů je malá výnosnost a dynamika v čase. Naopak za nevhodné pro místní rozpočty jsou progresivní daně, které jsou vysoce nestabilním a nespolehlivým příjmem, nepřímé spotřební daně, kde je obtížné zjistit místo spotřeby a tedy nemožnost zjistit, které územní jednotce by měly připadnout a daně související s využíváním nerovnoměrně rozložených přírodních zdrojů, kdy by strádaly obce, které tyto přírodní zdroje nemají (**Musgrave, 1994**).

4.1 Členění a vývoj příjmů do roku 2000

4.1.1 Členění příjmů

Příjmy územních rozpočtů se dělí na *vlastní příjmy, dotace a návratné příjmy* v podobě půjček, úvěrů či zdrojů získaných z emise obligací.

Velkou část vlastních příjmů tvoří příjmy *daňové*, které jsou obcím a krajům přidělovány na základě rozpočtového určení daní. Obce ani kraje nemohou své daňové příjmy ovlivňovat. To je v kompetenci ústředních orgánů.

Většina daní plynoucí obcím a krajům jsou *sdílené*, kdy se o celostátní výnos daně každoročně dělí stát, kraje a obce. Takový daňový příjem je něco jako dotace územním rozpočtům, protože vznik daní zde není vázán na území (obce a kraje se dělí o celostátní výnos), tudíž ho samosprávy získávají automaticky, aniž by se angažovaly v ovlivňování místní ekonomiky, což snižuje i efektivní činnost samospráv. V tomto smyslu lze za jedinou sdílenou daň považovat daň z příjmů fyzických osob ze samostatné výdělečné činnosti, kdy obec získává 30 % z výnosu daně od podnikajících fyzických osob s bydlištěm na území obce, nebo 1,5 % podíl z celostátního výnosu daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti, kdy podíl pro obec je dán podle počtu zaměstnanců na území obce. Ostatní sdílené daně lze považovat za vlastní pouze ve smyslu jejich užití, nikoli v získávání.

Skutečně vlastním příjmem je jen *svěřená* daň z nemovitosti, která však z hlediska výnosnosti není příliš významná. Je proto třeba tuto daň reformovat tak, aby nemovitosti odrážely tržní hodnotu a ponechat obcím možnost rozhodovat o sazbě daně v zákonem stanoveném rozmezí.

Vedle daní jsou dalším příjmem *poplatky místní*, které mohou mít charakter místních daní, takže pravomoc jejich zavedení je v kompetenci obce. Takto získané zdroje umožňují financování specifických aktivit v obci (např. lázeňský poplatek). *Správní poplatky* inkasuje obec i kraj za realizované správní služby občanům a tyto poplatky představují částečnou úhradu nákladů.

Nedaňové příjmy jsou potom představovány *uživatelskými poplatky*, které jsou vybírány v souvislosti se službami, poskytovanými obcemi a snižují tak náklady na některé veřejné služby zabezpečované obcemi. Další příjmy jsou závislé na vlastním hospodaření samospráv s majetkem, či vlastních aktivitách obcí v oblasti podnikání apod.

Dotace doplňují zdroje rozpočtů obcí i krajů. Část dotací je poskytována obcím každoročně automaticky (nárokové dotace) a slouží jako úhrada nákladů obce v činnostech souvisejících s výkonem státní správy, školství, v sociální oblasti. O další dotace musí obce žádat u různých veřejných rozpočtů či fondů (např. strukturální fondy EU).

Strukturu příjmů rozpočtu obce zobrazuje následující tabulka:

Tab. č. 3 - Struktura příjmů rozpočtu obce

Nenávratné příjmy			
Vlastní	daňové	Svěřené	Daň z nemovitosti, daň příjmů PO placená obcemi nebo kraji
		sdílené	Daň z příjmů FO, PO, DPH
		Místní daně	Poplatek ze psů, ze vstupného, z ubytovacích kapacit, za povolení vjezdu, za komunální odpad, zhodnocení stavebního pozemku, za provozování hracích automatů a lázeňský a rekreační poplatek,
		Správní poplatky	Poplatek za vystavení cestovních pasů, řidičských průkazů...
	nedaňové	Z majetku	Z pronájmu obecních bytů, prodeje pozemků
		Z podnikání	Zisk municipálních podniků, podíl na zisku podniku s majetkovým vkladem obce, z finančního podnikání
		Uživatelské poplatky	Vodné, stočné,
		Z mimorozp. Fondů	Z fondu rezerv a rozvoje na úhradu schodku, na neplánované potřeby.
		Dary	Sponzorské dary, výnosy z veřejných sbírek
	dotace	Účelové	
Neúčelové			
Návratné příjmy			
Úvěry, půjčky			
Z emise komunálních obligací			

Pramen: J. Peková, Hospodaření a finance územní samosprávy, 2004

4.1.2 Vývoj příjmů do roku 2000

Mezníky ve vývoji daňových příjmů územních samospráv lze rozdělit do tří etap:

1. období 1993 -1995

Obce získaly celý výnos daně z příjmů fyzických osob samostatně výdělečně činných, příjem byl té obce, kde měl podnikatel trvalé bydliště. Nejvýznamnější část daňových příjmů představoval podíl na výnosu daně z příjmů FO ze závislé činnosti (80 % celkových příjmů). V roce 1993 se tento celookresní výnos dělil v poměru 40 % pro obce a 60 % pro okresy. Tento podíl se měnil pak ve prospěch obcí. Část určena obcím se dělila podle počtu obyvatel

v obci. Od roku 1994 se příjmem obcí stal celý výnos daně z příjmů právnických osob placených obcemi a celý výnos daně z nemovitostí podle polohy nemovitosti. Obce však mohli jen minimálně ovlivňovat tento výnos prostřednictvím změn koeficientů u daně ze staveb. Její výnos je ale nevýznamný z hlediska podílu na celkových příjmech (asi 4 % v současnosti).

Důsledkem takto alokovaných příjmů podle celookresního výnosu byl vznik meziregionálních rozdílů v daňových příjmech a utváření „bohatých“ a „chudých“ regionů. Existovali dvě obce ve stejném postavení, které získávali různý objem peněz v přepočtu na obyvatele jen proto, že se nacházeli v různých okresech.

2. období 1996-2000

Proto byla v roce 1996 uskutečněna změna v rozpočtovém určení daní. Podíl obcí na celookresním výnosu daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti se snížil na 30 %, okresům připadlo též 30 % a zbytek 40 % plynul do státního rozpočtu. Část připadající na obce se ze dvou třetin rozdělovala mezi obce podle počtu obyvatel a část jedné třetiny se vracela do obce, kde bylo sídlo plátcovy pokladny. Podíl této daně se snížil na 65 % celkových příjmů. Do rozpočtu obcí ještě bylo přiděleno 20 % z celostátního výnosu daně z příjmů právnických osob.

Cílem bylo větší propojení daňových příjmů obcí s ekonomickou aktivitou podnikatelských subjektů působících na území obce a zamezit prohlubování rozdílů mezi oblastmi. Znevýhodněny ale byly malé obce, které nemají na svém území plátcovu pokladnu. Stále to ale neřešilo nerovnoměrnost vývoje daňových příjmů a přetrvávala daňová konkurence o získání trvalého bydliště samostatně podnikajících osob. Obce jim přislíbily např. levnější pozemky, což nakonec vedlo ke ztrátám daňového výnosu.

3. období od roku 2001

Důvodem pro další reformu bylo zahrnout do financování novou úroveň územní samosprávy – kraje. Na výnosech daní se podílely v roce 2001 pouze státní rozpočet, rozpočty obcí a Státní fond dopravy. Dílčí změna RUD proběhla v roce 2002, kdy se na daňových výnosech začaly podílet i rozpočty krajů. Nový způsob RUD předpokládal zajištění fiskální dostatečnosti a posílení rozhodovací pravomoci samospráv. Cílem bylo odstranit nerovnoměrnost daňových výnosů jak po horizontální tak i vertikální stránce veřejných rozpočtů. O novém rozpočtovém určení daní podrobně v další kapitole.

Druhou nejvýznamnější kategorií příjmů jsou dotace – jejich podíl se od roku 1993 u obcí postupně snižoval z 28,5 % na necelých 20 % až do roku 2000, od roku 2001 se opět zvyšuje. Počáteční fáze fungování krajů je převážně financována také dotacemi. Tuto skutečnost lze vysvětlit zejména realizací druhé fáze reformy územní veřejné správy, kdy došlo k ustanovení obcí s rozšířenou působností, ukončení činnosti okresních úřadů a vznikem krajských úřadů, což bylo spojeno se vznikem nákladů, které byly samosprávám částečně hrazeny formou dotací. Také větší míra delegovaných činností ze státní správy na obce představuje do určité míry nárůst objemu dotací spojených s výkonem státní správy v rámci přenesené působnosti.

Kapitálové příjmy nabývaly postupně na významu, nepřesahovaly však 10 % celkových příjmů obcí. Výjimku tvořil rok 1999, kdy dosáhly výše 21,7 %, v dalších letech opět klesaly. Důvodem mimořádného nárůstu v roce 1999 byl převod akcií plynárenských a energetických společností na jiné subjekty a jejich následný prodej. Tyto příjmy činily 29 mld. Kč, což je 79 % kapitálových příjmů. V ostatních letech je poměr opačný – zhruba dvě třetiny kapitálových příjmů obce získávaly prodejem obecního majetku – prodejem nemovitostí a pozemků (Univerzity Pardubice, 2003)

Tab. č. 4 - Vývoj příjmů obcí 1994 – 2000

Ukazatel	1994		1995		1996		1997		1998		1999		2000	
	mld. Kč	%	mld. Kč	%	mld. Kč	%	mld. Kč	%	mld. Kč	%	mld. Kč	%	mld. Kč	%
Daňové	45,3	48,8	58,4	54,8	62,8	53,3	65,8	53,1	72,1	52,3	75,7	44,5	83,6	54,4
Nedaňové	20,6	22,2	20,1	18,9	21,8	18,5	21,3	17,2	23,1	16,8	24,2	14,3	24,6	17,7
Kapitálové	5,2	2,7	4,4	4,1	7,2	6,1	9,7	7,8	13,2	9,6	36,7	21,7	16,3	9
Dotace	21,7	23,4	23,6	22,2	26,1	22,2	27,1	21,9	29,5	21,4	32,8	19,4	38	19
Celkem	92,8	100	107	100	118	100	124	100	138	100	169	100	163	100

Pramen: Vývoj finanční situace obcí a měst, Univerzita Pardubice, 2004

Z tabulky je patrný stálý a plynulý trend růstu příjmů, který je zapříčiněn především rostoucími daňovými příjmy a růstem dotační složky.

4.2 Rozpočtové určení od roku 2005

Rozpočtové určení daní rozděljuje daně stanoveným poměrem mezi obce, státní rozpočet a kraje.

Sdílené daňové příjmy obcí tvoří podíly na těchto celostátně vybraných daní:

- *daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti,*
- *daň z příjmů fyzických osob samostatně výdělečně činných,*
- *daň z příjmů fyzických osob vybíraná srážkou,*
- *daň z příjmů právnických osob,*
- *daň z přidané hodnoty.*

Svěřenou daní územních rozpočtů je podle zákona *daň z nemovitostí* podle místa, kde se nemovitost nachází, *daň z příjmů placená krajem nebo obcí* a do územních rozpočtů plyne i celý výnos z *místních poplatků*, které samospráva zavedla na svém území.

Kraje

Od roku 2005 vstoupila v platnost novela zákona, která se převážně dotýkala krajských rozpočtů. Podíl krajů na objemu sdílených daní se zvýšil z 3,1 % na **8,92 %**. Cílem novely bylo posílení vlastních příjmů krajů, ale podíl vlastních příjmů bude stále výrazně pod úrovní 50 %, což znamená, že závislost na centrálních dotacích bude stále klíčová. Navýšení daňových příjmů je navíc kompenzováno poklesem objemu dotací, takže zvýšení akceschopnosti krajů z hlediska významných rozvojových investičních aktivit nelze očekávat. **(BermanGroup, 2005).**

Daňové příjmy příslušných krajů jsou navíc určeny *úředně stanoveným procentem* z 8,92 % celostátního výnosu sdílených daní. Toto procento se stanovuje z běžných nákladů zařízení, které kraje převzaly, a to ve výši kterou tato zařízení vykazala v roce 2003. Nebere se tedy ohled na kapitálové výdaje spojené s dalším rozvojem těchto zařízení. Přitom úroveň jejich údržby a technického stavu je velmi různorodá. Vytváří se tak nestejně podmínky pro jednotlivé kraje, které ony samy svým rozhodováním nemohly ovlivnit **(Kameníčková, 2005).**

Obce

Obce se na celostátním výnosu podílejí **20,59 %**. Obce mají na tyto prostředky ze zákona nárok, ale nemohou ovlivnit jejich výši. Každé obci z uvedeného procenta připadá částka stanovená na základě *koeficientu velikostní kategorie obce a počtu obyvatel*. To se jeví jako problém. Z této konstrukce totiž není jasná ekonomická vazba, tzn. do jaké míry stanovený koeficient odráží výdajové rozdíly plynoucí z rozdílných nákladů obcí v dané kategorii. Jde pouze o formální rozdělení do skupin tak, aby byla postižena výrazná velikostní diference

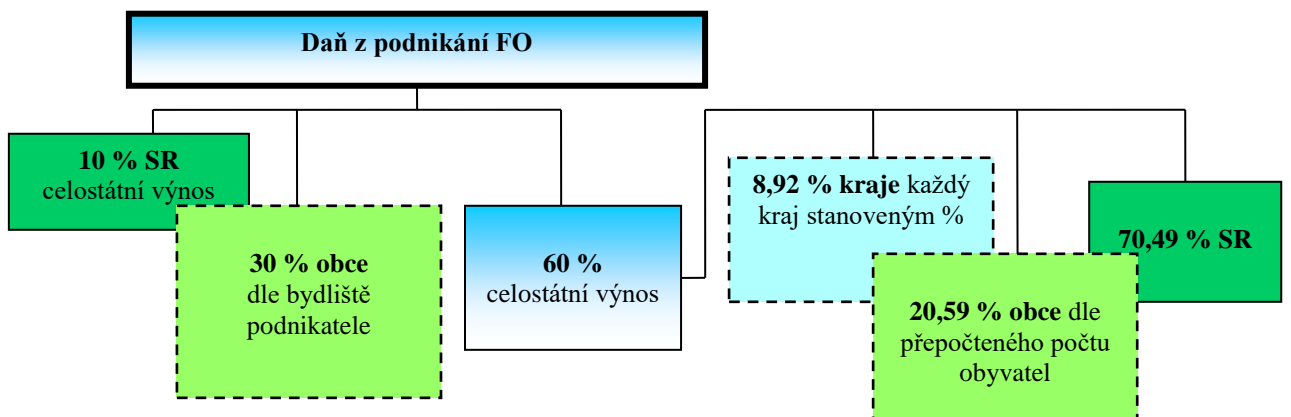
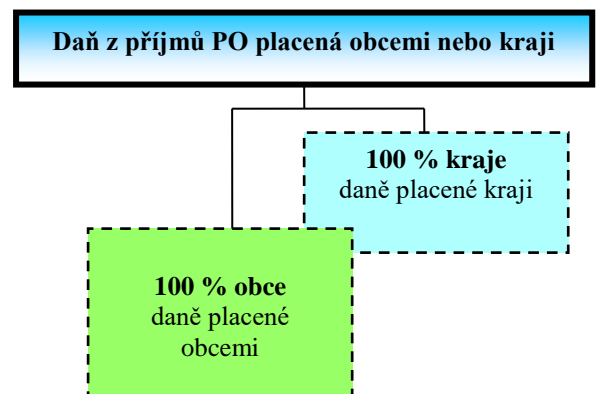
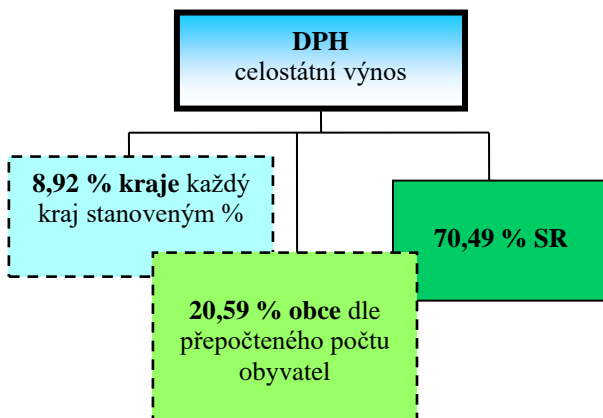
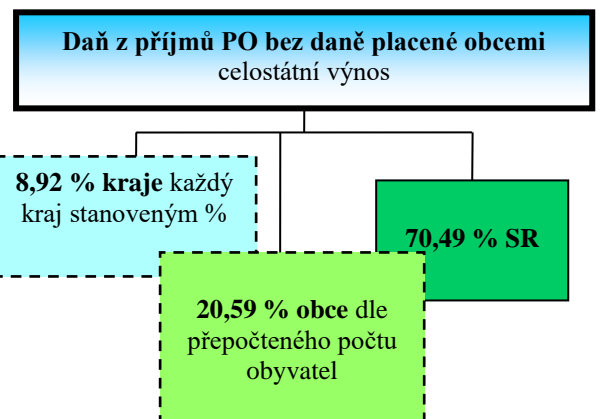
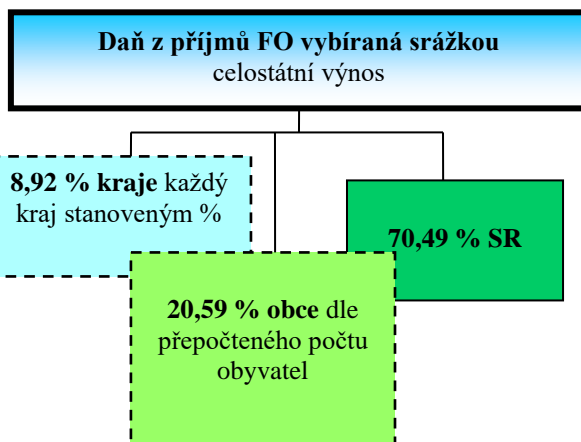
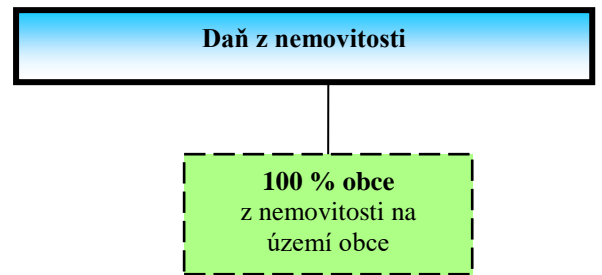
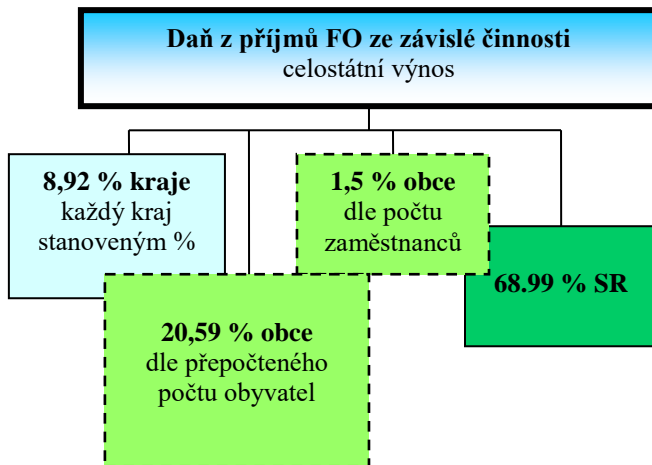
obcí v ČR. Změna velikosti obce o jednoho obyvatele, jejíž dosavadní počet obyvatel je na hranici velikostní kategorie, znamená přechod do jiné kategorie a je s tím spojená změna přerozdělovaných daňových příjmů. Přitom pro tuto obec se tato změna počtu obyvatel v podstatě neprojeví v jejich výdajích. Např. města blížící se velikosti 100 tis. obyvatel se snaží o slučování s okolními obcemi, aby dosáhly o stupeň vyšší velikostní kategorie 100 – 150 tis. obyvatel, která by pro ně znamenala zvýšení příjmů téměř o 20 %. V případě slučování obcí a vzniku větších obcí se sice zvýší daňové příjmy této obce, ale o to se sníží zdroje pro ostatní.

Současný systém obsahuje dvojí napojení obecních rozpočtů na výkonnost místní ekonomiky. V první řadě se jedná o *daň z příjmu fyzických osob ze samostatně výdělečné činnosti*, přičemž obci náleží 30 % této daně zaplacené osobami s trvalým bydlištěm na území obce. Druhý prvek propojení spočívá v 1,5 % z celostátního výnosu *daně z příjmu ze závislé činnosti*, přičemž podíl pro obec je dán podílem počtu zaměstnanců na území obce k celkovému počtu zaměstnanců v ČR. Tento prvek představuje pouze částečnou vazbu obecních rozpočtů na výkonnost místní ekonomiky, protože odráží pouze počty zaměstnanců, nikoliv výši jimi zaplacené daně.

Rozdělení sdílených daní podle velikostních skupin obcí po první novele zákona ukazuje tabulka č. 5 a následující schéma zobrazuje rozpočtové určení daní v ČR pro rok 2005:

Tab. č. 5 - Podíl daní na obyvatele podle velikosti obcí (rok 2002)

Koeficient	Počet obyv. obce		Počet obcí	Obyvatel celkem	Sdílené daně (tis. Kč)	Podíl na obyvatele (Kč)
	od	do				
0,4213	-	100	561	40 392	143 266	3 547
0,537	101	200	1 106	166 490	712 650	4 280
0,563	201	300	901	222 181	1 004 688	4 522
0,5881	301	1500	2 833	1 854 138	8 773 155	4 732
0,5977	1501	5000	587	1 506 011	7 364 412	4 890
0,615	5001	10 000	130	869 863	4 580 813	5 108
0,7016	10 001	20 000	68	961 888	5 66 054	5 891
0,7102	20 001	30 000	27	657 620	3 970 496	5 877
0,7449	30 001	40 000	10	354 678	2 164 010	6 101
0,8142	40 001	50 000	4	184 887	1 274 143	6 891
0,8487	50 001	100 000	17	1 225 713	8 490 292	6 927
1,0393	100 001	150 000	1	102 246	862 782	8 438
1,6715	150 001	a výše	3	853 050	11 085 198	12 995
2,7611	Hl. město Praha		1	1 160 118	25 449 934	21 973
	ČR		6 249	10 204 275	81 541 893	7 991

4.3 Doplnující příjem ze strukturálních fondů EU

Další možností pro získání finančních prostředků pro obce jsou prostředky ze strukturálních fondů EU. Ty vyžadují určitou míru finanční spoluúčasti na předběžně vykalkulovaných nákladech projektu, na který žádá podporu. Tato podpora může u veřejných subjektů dosáhnout až 75 %, obvykle je to však méně. To znamená, že subjekt musí z vlastních zdrojů pokrýt minimálně čtvrtinu náklad. Velmi omezené množství subjektů disponuje dostatečným objemem vlastních prostředků ke zvládnutí relativně náročných požadavků na spolufinancování projektů. Mnoho potenciálních předkladatelů je závislých na vnějších možnostech doplnit vlastní zdroje tak, aby požadavky na spolufinancování splnili (např. z úvěru).

Problém získání úvěru vyvstává zejména u malých obcí, které mají omezený přístup k úvěrům díky malé hodnotě vlastněného majetku v případě jistění úvěru. Malé obce tak čelí nedostatku finančních zdrojů na realizaci skutečně rozvojových investičních akcí a jsou odkázány na veřejné zdroje. Prostředky ze strukturálních fondů se tak budou dostávat do ekonomicky úspěšnějších oblastí. Lze očekávat, že malé obce se podpůrných programů nebudou vůbec účastnit. Ve venkovských a řídko osídlených oblastech, často zaostávajících a vyžadujících patřičnou podporu, nebude vznikat dostatečná nabídka projektů.

Další otázkou je, zda se subjektům vyplatí o podporu se ucházet. Celkové náklady (včetně časových, administrativních apod.) na získání podpory totiž mohou převyšovat její užitek (**BermanGroup, 2005**).

Současný systém financování neustále probíhá určitými změnami, což znemožňuje obcím dlouhodobě plánovat. Nemožnost výrazně ovlivnit výši vlastních příjmů a chybějící vazby příjmů na výkon místní ekonomiky nevytváří dostatečné stimuly pro rozvíjení místního sociálně-ekonomického prostředí. Tato skutečnost se může výrazně projevit v kvalitě a zaměření předkládaných investičních projektů. Týká se to zejména malých obcí, které obvykle nedisponují ani dostatečným personálními zdroji.

Do popředí ve financování samospráv by podle **Tománka (2004)** mělo vstupovat posouzení výdajových potřeb obcí. To znamená zohlednit potřeby obcí prokazatelně související s její velikostí a zohlednit její specifické funkce. Výdajové potřeby obcí by pak měly být východiskem pro určení příjmů obcí na základě rozpočtového určení daní.

5 Výdaje územních rozpočtů

5.1 Členění a vývoj výdajů do roku 2000

5.1.1 Členění výdajů

Výdaje územních rozpočtů se třídí zejména podle *druhového třídění* na běžné či kapitálové výdaje, nebo podle *odvětvového třídění* (využíván také výraz *funkční členění*), tzn. na jaký účel jsou finanční prostředky vydávány. Pro ekonomické analýzy se využívá třídění výdajů podle funkcí veřejných financí.

A) Druhové členění

Z běžných výdajů se financují pravidelně se opakující potřeby, někdy hovoříme o provozních výdajích, zatímco z kapitálových výdajů jsou financovány dlouhodobé, běžně se neopakující potřeby investičního charakteru, zpravidla přesahují jedno rozpočtové období a jsou jednorázové.

Tab. č. 6 - Druhové třídění územních výdajů

Běžné výdaje - neinvestiční	Kapitálové – investiční výdaje
Mzdy a platy	Na pořízení HDM a NDM
Povinné pojistné za zaměstnance	Na nákup cenných papírů
Materiálové	Na kapitálové dotace poskytnuté O. S.
Energie	Na investiční příspěvky příspěvkovým organizacím
Nájemné	Na investiční půjčky
Sociální dávky	Splátky úvěrů
Výdaje na municipální podniky	Ostatní výdaje
Placené pokuty	
Placené úroky	
Ostatní – dary apod.	
Dotace vlastním organizacím	
Neinvestiční příspěvky příspěvkovým organizacím	
Výdaje na sdružování finančních prostředků	

Pramen: J. Peková, Hospodaření a finance územní samosprávy

B) Odvětvové členění

Toto třídění umožňuje poznat účel použití výdajů vycházející z úkolů územních samospráv.

Tab. č. 7 - Odvětvové třídění územních výdajů

1. zemědělství a lesní hospodářství
2. průmyslová a ostatní odvětví hospodářství
3. služby pro obyvatelstvo 31, 32 – vzdělání 33 – kultura, církev a sdělovací prostředky 34 – tělovýchova a zájmová činnost 35 – zdravotnictví 36 – bydlení, komunální služby a územní rozvoj 37 – ochrana životního prostředí, odpady, rekultivace, změny vytápění 38 – výzkum a vývoj
4. sociální věci a politika zaměstnanosti 41 – dávky podpory v soc. zabezpečení 42 – výdaje na nezaměstnané, dotace na rekvalifikace 43 – sociální péče a pomoc, výdaje na zařízení, pomoc starým a zdravotně postiženým....
5. bezpečnost státu a právní ochrana 51 - obrana 52 – civilní připravenost na krizové stavy 53 – bezpečnost a veřejný pořádek 54 – právní ochrana 55 – požární ochrana a integrovaný záchranný sbor
6. všeobecná veřejná správa služby 61 – státní moc, státní správa, územní samospráva... 62 – jiné služby a činnosti 63 – finanční operace 64 – ostatní

Pramen: Rozpočtová skladba ČR

C) Podle funkcí veřejných financí

- **alokační výdaje** - na nákup služeb v případě zabezpečování lokálních a regionálních statků od soukromých sektorů, svých municipálních podniků, neziskových organizací (služby ve školství, zdravotnictví, bydlení, sociální péči, vlastní samosprávu, bezpečnost, na financování vodovodů, kanalizací, municipální infrastruktury, ekologie..),
- **redistribuční výdaje** - poskytování dotací z regionálního rozpočtu do rozpočtu obcí, či z obecního rozpočtu do rozpočtu jiné obce s cílem pomoci jejich ekonomickému rozvoji,

- **stabilizační výdaje** - výdaje na investice do municipální a technické infrastruktury, výdaje na tvorbu vhodných podmínek pro příliv kapitálu, fungování soukromého sektoru, výdaje na tvorbu pracovních míst.

5.1.2 Vývoj výdajů do roku 2000

Vývoj výdajů územních samospráv se týkal do roku 2000 pouze obcí. Běžné výdaje obcí dosahovaly přibližně dvou třetin celkových výdajů, jejich podíl se však postupně zvyšoval. V letech 1994-1996 představovaly 60 % celkových výdajů, od roku 1999 se jejich podíl zvýšil na 66 %. Největší podíl z celkových výdajů připadal na položku nákupy zboží a služeb, do které patří zejména nákup vody, paliv a energie. Jejich vývoj byl nerovnoměrný – zatímco na začátku období dosahovaly vyšších hodnot – do roku 1996 téměř 30 %, od roku 1997-1999 se jejich podíl pohyboval kolem 25 %.

Další významnou položku představovaly neinvestiční transfery příspěvkovým a podobným organizacím, která se až do roku 2000 pohybovala na úrovni 10 %. Rovnoměrný vývoj vykazují výdaje na mzdy a platy (Univerzita Pardubice, 2004).

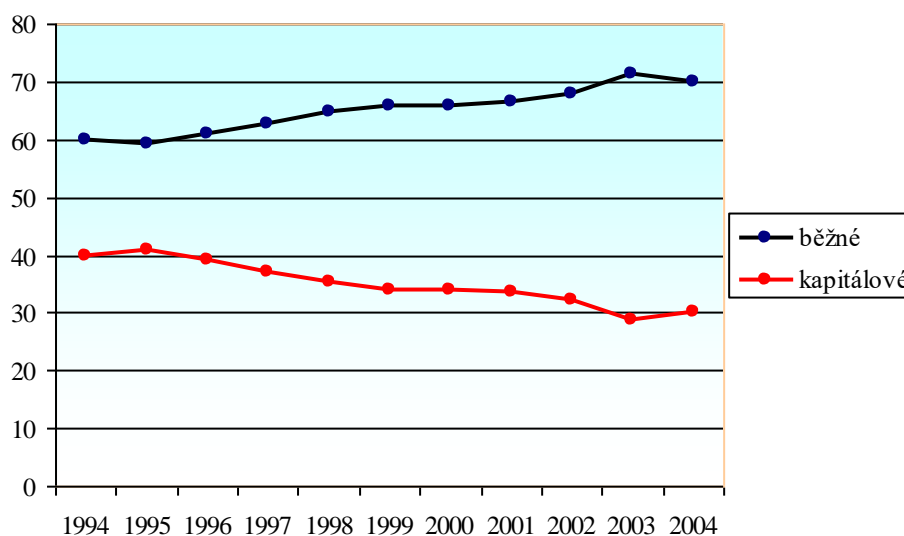
Tab. č. 8 - Vývoj výdajů obcí v letech 1994 – 2000

Ukazatel	1994		1995		1996		1997		1998		1999		2000	
	mld.	%	mld.	%	mld.	%	mld.	%	mld.	%	mld.	%	mld.	%
Běžné	57,3	60	65,3	59,1	77,1	61	81,2	62,8	88,1	64,6	98,9	65,9	108,1	65,9
Kapitálové	38,2	40	45,2	40,9	49,6	39,1	48	37,2	48,2	35,4	51,1	34,1	55,8	34
Celkem	95,5	100	110,5	100	126,7	100	129,2	100	136,3	100	150	100	164	100

Pramen: Vývoj finanční situace obcí a měst v letech 1993 – 2003, Univerzita Pardubice

Procentní podíl kapitálových výdajů se v roce 1994-1996 pohyboval kolem 40 %, a od tohoto období se podíl snižoval až na 34 % v roce 2000 (nutno podotknout, že v roce 2004 jejich podíl činil už jen 30%). Struktura výdajů je pro přehlednost uvedena v grafu, a to až do roku 2004.

Graf č. 1 - Vývoj běžných a kapitálových výdajů obcí v %

Pramen: L. Tesař, Zadluženost obcí a krajů 2003 + Bilance příjmů a výdajů územních rozpočtů

Na výdajové stránce rozpočtů obcí je patrné trvalé rozevírání „nůžek“ mezi velikostí běžných a kapitálových výdajů obcí.

Obce prostřednictvím kapitálových výdajů financují především investiční akce zejména v odvětví školství a zdravotnictví, výstavbu nových ústavů sociální péče, výstavbu obecních bytů a domů s pečovatelskou službou, technickou infrastrukturu atd. Z hlediska hodnocení výdajů je však vhodné sledovat výdaje podle velikostních kategorií obcí (viz později).

5.2 Výdaje a měření výkonnosti regionu

Z makroekonomického hlediska výdaje obcí a krajů na nákup služeb a statků od soukromého sektoru formou veřejných zakázek ovlivňují poptávku, tím působí i na nabídku a ta má vliv na pracovní příležitosti, stabilitu zaměstnanosti a tempo hospodářského růstu v regionu.

Z mikroekonomického hlediska objem a struktura místních výdajů jsou ovlivněny rozsahem kompetencí samospráv v souvislosti s realizací fiskálních funkcí státu především funkce alokační.

Je třeba zohlednit skutečnost, že výdaje se vyvíjejí v určitém ekonomickém stavu území. Evropská unie doporučuje používat několik ukazatelů charakterizujících ekonomickou situaci regionu, jde např. o:

a) *Hrubý domácí produkt*

Tento ukazatel je v České republice oficiálně prezentován Českým statistickým úřadem a je sledována za úrovně NUTS 2 a NUTS 3. Na nižších úrovních je velmi problematické získat relevantní informace za dané území.

Veličina představuje nově vytvořený produkt na daném území za určité časové období, při přepočtu na 1 obyvatele slouží jako rozhodující kritérium pro uplatnění požadavku na podporu regionu ze strukturálních fondů EU. Lze ho rozdělit na dva dílčí faktory:

$$HDP \text{ na obyvatele} = \text{produktivita práce} * \text{míra zaměstnanosti}$$

Ukazatel HDP může mít však svá úskalí. Při komparaci krajů dle jednoho ukazatele nemusí poskytovat zcela přesnou informaci. Může totiž dojít k tomu, že lidé z jednoho regionu dojíždí za prací do sousedního regionu, kde se podílí na tvorbě HDP, zatímco ve svém domovském regionu se podílí na spotřebě statků. Jako příklad lze uvést Prahu se střeďočeským krajem (**podrobněji Ježdík, 2002**).

Obvykle se využívají při hodnocení i další ukazatele.

b) *Produktivita práce* - jedná se o HDP na 1 zaměstnance.

c) *Průměrná mzda na jednoho zaměstnance* - představující kupní sílu obyvatelstva.

d) *Míra registrované nezaměstnanosti* - vyjadřuje, jaká je aktuální míra absorpce práceschopného obyvatelstva daného území.

e) *Daňová výtěžnost v obci v přepočtu na jednoho obyvatele* - bezprostředně souvisí s intenzitou ekonomické aktivity na území obce. Poměříme objem vybraných daní k objemu HDP v běžných cenách.

Tyto ukazatele lze využít několika způsoby. Jak při vertikální, tak i horizontální komparaci mezi regiony nebo mezi obcemi, nebo při srovnání s celorepublikovými výsledky.

Efektivnost fungování místních a regionálních orgánů je jeden z mnoha faktorů, které rozvoj regionu ovlivňují. Jen těžko se totiž bude zvyšovat životní úroveň obyvatelstva, pokud územní samospráva v daném regionu nepodpoří opatření, která by přitáhla nové investice do regionu. Všechny faktory vytváří synergický efekt v rozvoji. Je odhadováno, že právě územní samospráva může ovlivňovat více než 25 % *meziregionálních rozdílů v HDP* na obyvatele. (Matoušková, 2000). Míra angažovanosti územních samospráv je nejčastěji vyjadřována podílem územních rozpočtů na HDP.

Tab. č. 9 - Podíl výdajů obcí jako % z HDP

Ukazatel	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Výdaje obcí jako % z HDP	6,9	7,3	7,6	8,4	8,9	9,8	9,3

Pramen: Ministerstvo financí ČR, ČSÚ a vlastní propočet

6 Vývoj hospodaření územních rozpočtů v celé České republice v letech 2001 – 2004

V roce 2001 se objem územních rozpočtů z velké části týká rozpočtů obecních. Až 93 % příjmů i výdajů územních rozpočtů představují příjmy a výdaje obcí a dobrovolných svazků obcí. Rozpočet kraje zde zaujímá nepatrnou část vzhledem k tomu, že v tomto roce vznikly. V tomto roce celkové příjmy rozpočtů (obcí, dobrovolných svazků obcí a krajů) dosáhly výše 198,8 mld. Kč a celkové výdaje se pohybovaly kolem 210 mld. Kč. Hospodaření skončilo v roce 2001 schodkem 11,2 mld. Kč.

Souhrn příjmů rozpočtů samospráv dospěl na konci roku 2004 k částce 349,2 mld. Kč, což proti roku 2003 je nárůst o 2,8 %. Rozpočty obcí se na celkových příjmech podílely 71,2 %. Celkové výdaje územních samosprávných celků byly čerpány ve výši 358,1 mld. Kč, podíl obcí byl v tomto případě 72 %. Hospodaření územních samospráv skončilo v roce 2004 stejně jako v předchozích letech převahou výdajů na příjmy o téměř 9 mld. Kč, přičemž kraje vykazují přebytek 0,8 mld. Kč a obce schodek ve výši 9,8 mld. Kč. Oproti roku 2003 vzrostl schodek o téměř 6 mld. Kč. Ve srovnání s růstem HDP rostly rozpočty obcí a krajů rychleji, v roce 2004 se růst zpomalil.

Tab. č. 10 - Bilance celkových příjmů a výdajů územních rozpočtů ČR (mld. Kč)

Ukazatel	2001	2002	2003	2004
Příjmy	198,8	245,8	339,8	349,2
<i>Index růstu příjmů</i>	-	1,24	1,38	1,028
Výdaje	210	250,1	342,9	358,2
<i>Index růstu výdajů</i>	-	1,2	1,37	1,045
Saldo	- 11,2	- 4,3	-3,1	- 9
<i>Růst HDP</i>	-	1,043	1,058	1,053

Pramen: Ministerstvo financí – Bilance příjmů a výdajů územních rozpočtů za celou ČR

Příjmy krajů

Zpočátku kraje neměly žádné vlastní příjmy. Hlavním zdrojem příjmů krajů od roku 2001 byly dotace ze státního rozpočtu. Největší objem byl poskytnutý z rozpočtu ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a směřujících především do oblasti přímých nákladů škol. Na počátku fungování krajů dotace tvořily 99 % celkových příjmů, v roce 2004 jejich podíl klesl na 84 %.

Daňové příjmy kraje v roce 2002 činily 10,2 mld. Kč, v roce 2003 to bylo 11,4 mld. Kč, což znamená nárůst o 12,1 %, v roce 2004 potom tvořily zdroje ve výši 12,6 mld. Kč, což je nárůst oproti roku 2003 o 10,5 %.

Vlastní příjmy krajů od roku 2002 meziročně rostly přibližně o 20 %. Tento úctyhodný růst příjmů krajů je pouze důsledkem zvyšování počtu převáděných zařízení a výkonu státní správy v přenesené působnosti na kraj (**Kameníčková, 2005**). Ke konci sledovaného období činily 100,7 mld. Kč, z toho přijaté dotace 84,6 mld. Kč. Vlastní příjmy byly ve výši 16,1 mld. Kč. Značně nízký podíl vlastních příjmů na celkových příjmech (16 %) ukazuje na velmi omezenou samostatnou rozhodovací schopnost krajů. Z formálního hlediska kraje sice mohou rozhodovat o způsobu využití těchto příjmů, nicméně ten je do značné míry determinován skutečností, že celkové příjmy objektivně nestačí na realizaci potřebných výdajů (např. deficitní hospodaření převedených nemocnic, udržování a rozvoj převedených zařízení a sítě regionálních komunikací atd.). Velmi nízký podíl vlastních příjmů vede k situaci, kdy kraje mají v jistém smyslu charakter decentralizovaných orgánů státní správy, nikoliv orgánů aktivně ovlivňujících sociálně – ekonomický rozvoj svého území, jak jim to ukládá zákon. Kraje tedy nedisponují skutečnými vlastními příjmy, ty mají spíše charakter neúčelových dotací (**BermanGroup, 2005**).

Tab. č. 11 - Bilance příjmů a výdajů krajů (mil. Kč)

Ukazatel	2001	2002	2003	2004
Daňové příjmy	2	10 169	11 395	12 580
Nedaňové příjmy	73	720	1 424	3 177
Kapitálové příjmy	8	38	237	342
Dotace celkem	14 434	26 700	82 761	84 614
Příjmy celkem	14 517	37 627	95 818	100 713
<i>Růst příjmů</i>	-	2,59	2,55	1,05
Běžné výdaje	13 221	32 070	84 961	88 385
Kapitálové výdaje	1 223	3 733	9 366	11 501
Výdaje celkem	14 445	35 803	94 327	99 886
<i>Růst výdajů</i>	-	2,48	2,63	1,059
Saldo	+72	+ 1 824	+ 1 491	+ 827

Pramen: Ministerstvo financí – Bilance příjmů a výdajů územních rozpočtů

Tab. č. 12 - Vývoj vlastních příjmů krajů (mil. Kč)

Rok	Vlastní příjmy	Dotace	Celk. příjmy	Podíl vl. příjmů na celkových v %
2001	83	14 434	14 517	0,6
2002	10 927	26 700	37 628	29
2003	13 057	82 761	95 818	13,6
2004	16 099	84 614	100 713	16,0

Pramen: Ministerstvo financí – Bilance příjmů a výdajů územních rozpočtů

Od roku 2001 se neustále hledá optimální struktura příjmů rozpočtů krajů. Podle zákona o rozpočtovém určení daní připadal krajům do roku 2004 podíl 3,1 % na výnosu se sdílených daní. Po poslední změně rozpočtového určení daní v roce 2005 se podíl krajů na sdílených daních opět zvýšil (8,92 %) a optimalizoval výši vlastních příjmů.

Výdaje krajů

Struktura běžných výdajů u krajů se v průběhu let pohybovala stále kolem 90 % celkových výdajů krajů. V jednotlivých letech vykazují rostoucí tendenci. Od roku 2001 se zvýšily téměř sedminásobně.

Celkové výdaje krajů v roce 2004 byly čerpány ve výši 99,9 mld. Kč, takže na celkových výdajích územních samospráv se kraje podílejí zhruba 28,6 %. Běžné výdaje dosáhly 88,4 mld. Kč což je 88 % celkových výdajů krajů a téměř polovinu z toho tvoří neinvestiční

transfery příspěvkovým organizacím, zejména v odvětví školství, zdravotnictví, sociální péče a kultury.

Pouze malá část výdajů u krajů má investiční charakter. Kapitálové výdaje měly sice v průběhu let rostoucí tendenci, v roce 2004 se vyšplhaly k hodnotě 11,5 mld. Kč, ale jejich podíl na celkových výdajích činí pouze 10 %. Navíc nelze tento objem prostředků považovat celý za investice v pravém slova smyslu. Lze očekávat, že velká část objemu investičních výdajů krajů má povahu „udržování současného stavu“, protože polovina kapitálových výdajů připadá na investiční dotace příspěvkovým organizacím. Značná část investičních výdajů je určena na řešení nejzávažnějších akutních problémů spojených s převedeným majetkem. Dále tuto hypotézu podporuje fakt, že ve speciálních fondech zakládaných kraji jsou částky, které nemohou stačit na realizaci významných projektů s rozvojovým efektem regionálního významu. Většina krajů zakládá fondy na regeneraci převzatého majetku a fondy na rozvoj kraje. Z výše uvedených důvodů je však naprostá většina financí ve fondech na regeneraci majetku (tzn. na udržování současného stavu). Rozvojové fondy tak mají formální charakter bez rozvojového efektu (**BermanGroup, 2005**).

Tab. č. 13 - Vývoj výdajů krajů (mil. Kč)

Ukazatel		2001	2002	2003	2004
I. Běžné výdaje		13 221	32 070	84 961	88 384
z toho	Platy a platby za práci	453	813	1 563	1 642
	Nákup materiálu	275	234	285	259
	Nákup paliv, energie, služeb	207	641	2 175	1 919
	Dopravní obslužnost	-	0,1	4 145	4 835
	Neinv.dotace podn. subj.	784	1 526	2 408	2 696
	Neinv. dotace nezisk. subj.	364	408	687	1 146
	Neinv. transfery org.	10 670	25 840	39 261	39 572
II. Kapitálové výdaje		1 223	3 733	9 366	11 501
z toho	Investiční nákupy	126	1 196	3 277	4 964
	Inv. dotace podn. subj.	-	6	82	223
	Inv. transfery NO	-	44	92	108
	Inv. dotace PO	1 070	2 321	5 481	4 926
Výdaje celkem		14 445	35 804	94 327	99 886

Pramen: Ministerstvo financí – Balance příjmů a výdajů územních rozpočtů

Pozitivem u hospodaření krajů jsou vyrovnané rozpočty, či pouze nepatrné schodky v několika případech, které nijak neohrožují budoucí finanční stabilitu.

Příjmy obcí

Na rozdíl od krajů jsou hlavní složkou obecních rozpočtů daňové příjmy. Podíl vlastních příjmů se v jednotlivých letech pohybuje kolem 60 %. Celkové příjmy obcí dosáhly na konci roku 2004 téměř 248,5 mld. Kč, což je o 4,5 mld. Kč více oproti roku 2003 (tj. nárůst o 1,8 %). Daňové příjmy zaujímají 48 % celkových příjmů, příjem dotací se tomuto objemu přibližuje (39 % celkových příjmů obcí).

Jak bylo řečeno, daňové příjmy jsou tvořeny podle systému rozpočtového určení daní. Hlavní složku tvoří podíl 20,59 % na výnosu sdílených daní, který se rozděluje obcím podle počtu obyvatel, násobeného příslušným koeficientem velikosti obce. Daňové příjmy v roce 2004 vykázaly růst oproti roku 2003 o 8,6 mld. Kč a jejich podíl na celkových příjmech se zvýšil o 2,7 %.

Další část příjmů obcí tvoří přijaté dotace, které v celkovém objemu rozpočtů od roku 2001 rostly rychleji než vlastní příjmy, na konci sledovaného období představovaly 39 % celkových příjmů obcí. Z dotací poskytovaných přímo z jednotlivých resortních kapitol se jednalo o dotace z Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ve výši 7,1 mld. Kč určené převážně na přímé náklady na vzdělání. Z kapitoly ministerstva pro místní rozvoj přijaly obce účelové dotace ve výši 2,7 mld. Kč, zejména v oblasti bytové výstavby. Do investic ve vodním hospodářství z Ministerstva zemědělství plynuly prostředky obcím ve výši 1,7 mld. Kč (Univerzita Pardubice, 2004).

Tab. č. 14 - Vývoj příjmů obcí a DSO v ČR (mil. Kč)

Ukazatel		2001	2002	2003	2004
Daňové příjmy		88 837	99 550	107 496	116 126
z toho	Daně z příjmů FO	25 848	29 226	31 059	34 415
	Daně z příjmů PO	23 186	25 905	28 411	30 585
	DPH	29 768	31 837	33 904	36 228
	Poplatky	5 388	7 998	9 286	9 972
	Daň z nemovitosti	4 568	4 571	4 828	4 919
II. Nedaňové příjmy		23 017	23 809	22 812	23 447
III. Kapitálové příjmy		10 584	11 589	12 030	11 126
Vlastní příjmy		122 439	134 948	142 338	150 696
<i>Index růstu vl. příjmů</i>		-	1,1	1,05	1,06
IV. Přijaté dotace		61 800	73 257	101 629	97 779
z toho	-- běžné	47 198	55 844	81 339	78 220
	-- kapitálové	14 602	17 412	20 291	19 559
Příjmy celkem		184 239	208 204	243 967	248 474
<i>Index růstu příjmů</i>		-	1,13	1,17	1,02

Pramen: Ministerstvo financí – Bilance příjmů a výdajů územních rozpočtů

Výdaje obcí

Celkové výdaje obcí v roce 2004 dosáhly 258,2 mld. Kč, což je o 9,7 mld. Kč více než v roce 2003 (tj. nárůst o 4 %).

Běžné výdaje tvořily v roce 2004 69,8 % celkových výdajů a dosáhly výše 180 mld. Nárůst je patrný u všech položek, ale nejvýraznější je u neinvestičních transferů příspěvkovým organizacím, což bylo dáno přímými náklady na vzdělání u základních škol.

Oproti krajům obce vykazují podstatně vyšší objem kapitálových výdajů. Kapitálové výdaje obcí se ve sledovaných letech podílely asi 30 % na celkových výdajích obcí. V roce 2004 činily 77,9 mld. Kč, což je od roku 2003 nárůst o 9 %

Tab. č. 15 – Vývoj výdajů obcí a DSO v ČR (mil. Kč)

Ukazatel	2001	2002	2003	2004	
I. Běžné výdaje	130 137	145 397	177 001	180 361	
z toho	Platy zaměstnanců	4 468	15 198	18 878	19 460
	Nákup paliv, energie, služeb	33 820	37 545	39 790	40 269
	Dopravní obslužnost	1 556	1 488	1 409	1 388
	Neinv. transf. org..	34 372	38 584	60 187	62 784
	Neinv. transf. obyvatelstvu	10 442	12 456	15 417	15 229
II. Kapitálové výdaje	65 345	68 900	71 543	77 893	
Výdaje celkem	195 482	214 297	248 543	258 254	
<i>Index růstu výdajů</i>	-	1,1	1,16	1,04	
Saldo	-11 243	- 6 093	-4 576	-9 780	

Pramen: Ministerstvo financí – Bilance příjmů a výdajů územních rozpočtů

V poslední době převládá rostoucí trend běžných výdajů. Souvisí to nejen s růstem cen surovin a energií, s růstem cenových hladin prací a služeb, které z rozpočtu obce financují, ale především jsou výrazně ovlivňovány rozsahem úkolů, které jsou obcím svěřovány ze strany státu, ať už v samostatné tak přenesené působnosti, tzn. že výdajová stránka rozpočtů je ovlivňována nejen vývojem ekonomiky, ale i rozsahem kompetencí. Razantní nárůst se projevil hlavně v posledních pěti letech, kdy byly zrušeny okresy a obce začaly financovat školství.

V praxi se ukazuje, že přidělené finanční prostředky nepokrývají náklady spojené s převáděnými činnostmi. To vede k nárůstu běžných výdajů spojených převážně se zabezpečováním úkolů v přenesené působnosti, a snižování tak podílu kapitálových výdajů spojených s investiční výstavbou v odvětví školství, zdravotnictví, výstavbou ústavů sociální

péče, obecních bytů, dále výstavbou technické infrastruktury, průmyslových zón, s akcemi souvisejícími s ochranou životního prostředí, výstavbou kanalizací, vodovodů apod., které jsou rozhodující při plnění strategických a rozvojových záměrů území v oblasti samostatné působnosti obcí (Tesař, 2003).

Tato skutečnost byla potvrzena i podle dotazníkového šetření Svazu měst a obcí ČR z roku 2004. Obce s rozšířenou působností doplácely dříve za výkon státní správy za stát, protože příspěvek na výkon přenesené působnosti plus příjmy z vybraných správních poplatků a pokut byly nižší než náklady jednotlivých obcí vynaložené na zajištění nově získaných kompetencí. To znamená, že samosprávy doplácely ze svých zdrojů na úkoly, které ji deleguje stát, aniž by toto přenesení kompenzoval dostatečnými zdroji. Od roku 2006 se ale počítá se změnou způsobu poskytování příspěvku na výkon státní správy, který by měl tyto nedostatky eliminovat.

Z hlediska hodnocení výdajů z *funkčního hlediska* je vhodné sledovat výdaje podle velikostních kategorií obcí a to jako podíl z celkových výdajů, nebo jako výdaj na jednoho obyvatele. Některé studie (např. Tománek, 2004) dokazují existenci vlivu velikosti obce na složení jen některých výdajových oblastí. Jednoznačnou závislost růstu velikosti výdajů na jednoho obyvatele na růstu velikostní kategorie vykazují silniční doprava a pozemní komunikace. V dalších případech výdajů lze najít obdobné vazby, ale s jistými specifiky, např. výdaje bytového hospodářství závisí na počtu bytů, ale výdaje jsou z části kompenzovány příjmy z nájmu, dávky sociální pomoci jsou hrazeny ze státního rozpočtu, atd. U jiných výdajových skupin nelze pozorovat žádný trend výdajů na obyvatele ve vazbě na velikost obce.

7 Zadluženost obcí a krajů

Častým fenoménem územních rozpočtů je jejich zadlužování, především v důsledku financování nákladných investic. Jak bylo řečeno, v praxi se ukazuje, že decentralizace kompetencí probíhá rychleji než decentralizace finančních zdrojů, tzn. že výdaje převyšují příjmy a to způsobuje zadlužování územních samospráv. Podle Tesaře (2003) je zadlužování samospráv zdravé a v moderní ekonomice **nezbytné pro maximální využití potenciálu území a pro dlouhodobé investiční plány měst, obcí a krajů**. Je však důležité zhodnotit, kdy je zadlužení *zdravé* a ještě únosné a kdy je zadlužení *rizikové*.

Problematika zadlužování se v současné době zužuje především na obce, které prošly na rozdíl od krajů již dlouhým působením v podmínkách samosprávy. Zadluženost krajů je minimální. Pro ilustraci je možno uvést, že zadluženost všech krajů ke konci roku 2004 činila 1,523 mld. Kč oproti zadluženosti obcí ve výši 74,865 mld. Kč. Proto se tato část zaměřuje na problematiku obcí.

Jednou z příčin zdravého zadlužování obcí je posílená stabilita a růst daňových příjmů. Obce si mohou dovolit přijetí např. úvěru, protože mají pocit, že v budoucnu jsou schopny ho snadno splácet z hlediska zvýšených vlastních příjmů. Dalším důvodem je řešení nedostatečně vybavenosti a infrastruktury v obcích a velký majetek obcí (aktiva obcí jsou zhruba ve výši 1 miliardy Kč). Příčinou rizikové zadluženosti je neuvážené rozhodování o investicích bez ohledu na možnosti obce a neexistence účinné regulace zadluženosti. Rizika předlužení obcí přichází v úvahu v případě, kdy jsou obce do zadlužování nuceny, neboť nejsou jinak schopny naplánovat rozsáhlejší investice, nebo jsou zatíženy závazky z minulosti. V procesu zadlužování je důležité, jakým způsobem obec dokáže získané finanční prostředky využít a zhodnotit tak, aby nedošlo k ohrožení její platební schopnosti, ba naopak aby došlo ke zvýšení prosperity a rozvoji tzv. zdravých investic.

Pro získávání dodatečných zdrojů obce využívají úvěry, emitované obligace nebo přijaté finanční výpomoci.

1. **Úvěry** - jsou nejčastějším způsobem získávání finančních prostředků. Pro obec je relativně snadné získat úvěr, protože znamená pro banku méně rizikového, stabilního a nejlepšího klienta. Úvěry obce využívají především na investice do životního prostředí nebo infrastruktury, na výstavbu plynofikací, kanalizací, čističek odpadních vod, vodovodů a skládek. Také na výstavbu a rekonstrukce základních škol, bytů a opravy místních komunikací. Termíny splatnosti úvěrů jsou v rozmezí od 2 – 20 let, ve většině případů obce ručí svým majetkem, nebo budoucími příjmy.
2. **Emise komunálních obligací** - je pro obec drahá a náročná záležitost. Každá emise musí mít svého manažera, který cenné papíry prodává na trhu a proces se komplikuje i časovou náročností. Obligace využívají jen čtyři největší města v ČR.
3. **Přijaté finanční výpomoci** - jsou nejlacinějším prvkem zadluženosti obcí. Za velmi výhodných podmínek je poskytují státní fondy a některé kapitoly státního rozpočtu (např. Státní fond životního prostředí, Státní fond rozvoje bydlení). Tato forma je nejvíce využívána u malých obcí. Mnohdy je ale ze strany poskytovatele vyžadována finanční spoluúčast a obce jsou tak nuceny k přijetí úvěru. Někdy může jít vzhledem k velikosti a možnostem obce o rizikové zadlužení.

Vývoj výsledku hospodaření obcí v souhrnu za celou ČR v uplynulých letech ukazuje následující tabulka.

Tab. č. 16 - Vývoj dluhu obcí v ČR (v mld. Kč)

Druh	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Úvěry	18	17,6	18,4	22,6	27,3	35,2	38,5
Obligace	11,9	10,9	10,1	13,3	15,9	21,7	23,9
Fin.výpomoci	9,1	11,5	12,5	12,4	12,6	13,5	12,4
Celkem	39	40	41	48,3	55,8	70,4	74,8
Počet zadluž. obcí	2 721	3 090	4 210	2 958	3 027	3 108	3 217

Pramen: L. Tesař, Zadluženost obcí a krajů 2003 a státní závěrečný účet 2004

Zajímavá je struktura zadlužení. Např. v roce 2000 bylo zadluženo celkem 4 210 obcí. Následně došlo k oddlužení převážně středních a malých obcí pod 5000 obyvatel. Počet zadlužených obcí v r. 2001 se snížil na 2 985 obcí. Celková zadluženost ale vzrostla a to díky velkým městům: Praha, Brno, Ostrava a Plzeň, které představují asi 50 % zadluženosti v roce 2001, 53 % v roce 2002, 60,2 % v roce 2003 a 61 % v roce 2004. Po jejich odpočtu zůstala zadluženost obcí na stejné úrovni.

Tab. č. 17 - Vývoj dluhu obcí v ČR bez Prahy, Plzně, Brna a Ostravy (v mld. Kč)

Druh	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Úvěry	14,4	12,9	13,4	14,3	16,5	18,4	19,8
Obligace	1,4	0,9	0,5	0	0	0	0
Fin.výpomoci	7,6	9,8	10,2	9,8	9,7	9,6	9,1
Celkem	23,4	23,6	24,1	24,1	26,2	28	28,9

Pramen: L. Tesař, Zadluženost obcí a krajů 2003 a státní závěrečný účet 2004

Zvyšuje se hlavně zadluženost hl. města Prahy. Město čerpalo úvěr na rekonstrukce vodohospodářské infrastruktury, městské infrastruktury poškozené povodněmi v roce 2002, na obnovu a výstavbu metra, a na řešení dopravní situace vydalo komunální obligaci.

U obcí bez velkých měst došlo v roce 2004 k jednomu z nejnižších nárůstu zadluženosti. Nárůst se promítá u položky úvěry, které obce přijaly od peněžních ústavů, pokles vykazuje položka přijaté návratné finanční výpomoci.

Tab. č. 18 - Zadluženost obcí, Prahy a ostatních magistrátních měst

ukazatel	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Praha	11	11,7	11,96	18,2	20,9	33,4	33,7
Brno, Ostrava a Plzeň	4,6	4,7	4,9	6	8,7	9	12,2
Ostatní obce	23,4	23,6	24,1	24,1	26,2	28	28,9
Celkem	39	40	41	48,3	55,8	70,4	74,8

Pramen: L. Tesař, Zadluženost obcí a krajů 2003 a státní závěrečný účet 2004

Rostoucí zadluženost obcí nabývá na významu ještě v souvislosti s možností čerpání finančních prostředků ze strukturálních fondů EU. Ty vždy vyžadují vlastní finanční spoluúcast obcí a vytváří tlak na další zadlužování. Ministerstvo financí proto přijalo opatření k určité nelegislativní formě regulace zadluženosti pomocí ukazatele dluhové služby z roku 2004 v **usnesení vlády ČR č. 346 o Regulaci zadluženosti obcí a krajů**. Podle tohoto usnesení MF vypočítá každé obci a každému kraji definitivní ukazatel dluhové služby. Ti, co překročí 30 % stanoveného ukazatele by měly přijmout ta opatření, aby v příštím období ukazatel dluhové služby nepřekročily. Tato skutečnost se týkala zhruba 200 obcí.

Podle **Tesaře (2003)** by se pro snížení a účinnou regulaci zadlužování obcí nejprve mělo zohlednit, jak zadlužování předcházet a pak teprve hledat sankční opatření. Definoval následující roviny nástrojů regulace:

- **pasivní preventivní opatření**, zaměřené na individuálním přístupu k obcím, s maximální znalostí obce. Znamená to uplatňovat komplexní programové investování z jednoho servisního místa, aby se nestávalo, že obec dostane jeden rok prostředky na silnici, tu opraví a druhý rok jí přijdou odjinud peníze na plynovod, který vede pod silnicí. Jde také o vybudování systému komunitního plánování, který je založen na principu plánování odspodu nahoru. Jen tak mohou být naplňovány skutečně potřeby obcí. Obce si totiž často stěžují, že na něco, co nepotřebují je peněz na resortech dost a na řešení mnoha užitečnějších problémů se nedostává. Obce by měly mít možnost samy definovat své potřeby, ty by měl nejlépe shromažďovat kraj.

- **aktivní preventivní opatření** kdy se jedná o lepší evidenci dluhů a majetku obcí, účinnější signalizace rizik a kontrola, povinný rating obcí, omezení zástavy majetku, ručení za třetí osobu a stanovení limitu zadluženosti....

- **sankční opatření** by následovaly v případě porušení aktivních preventivních opatření. Jde o nucenou správu obce, exekuce obecního majetku, apod.

8 Fiskální situace územních samospráv v Jihočeském kraji

8.1 Charakteristika regionu

Z historie byl region vnímán jako zemědělská oblast se známým rybníkářstvím a lesnictvím. Později se začala intenzivně rozvíjet průmyslová výroba, jejímž vlivem se začal region měnit v zemědělsko-průmyslovou oblast. Dnes se stále více prosazuje na území cestovní ruch, který využívá atraktivitu celé oblasti.

Obrázek č. 1 – Jihočeský kraj

- *Území kraje*

Jihočeský kraj je geograficky poměrně uzavřeným celkem, jehož jádro tvoří jihočeská kotlina s Českobudějovickou a Třeboňskou pánví obklopená horami a vrchovinami. Kraj má rozlohu 10 056 km², což je 12,8 % rozlohy celé české republiky. Převážná část území leží v nadmořské výšce 400 – 600 m. Bylo zde vybudováno více než 7 000 rybníků s celkovou výměrou asi 30 tis. hektarů. Největšími jsou rybník Rožmberk a Bezdrev, které jsou zároveň největšími v celé republice. Kromě toho byla na území vybudována velká nádrž Lipno a Orlický náhon s rozsáhlou rekreační oblastí, a Římov zásobující kraj pitnou vodou.

Příhraniční charakter regionu, který byl do devadesátých let negativem, se změnil v současnosti ve výhodu, neboť lze využít potenciál blízkosti zemí EU a možnosti rozvoje

přeshraniční spolupráce. Jižní a západní hranice kraje tvoří státní hranice s Rakouskem a Spolkovou republikou Německo.

- **Administrativní členění**

Jihočeský kraj (dříve Budějovický kraj) je vymezený územím sedmi okresů a to České Budějovice, Jindřichův Hradec, Český Krumlov, Písek, Prachatice, Strakonice a Tábor. V kraji je v současnosti celkem 623 samosprávných obcí, z toho 43 měst. Největším městem jsou České Budějovice se 100 tisíci obyvateli a jsou centrem kraje. Dalšími velkými městy jsou Tábor (37 tis. obyvatel), Písek (30 tis. obyvatel), Strakonice (25 tis. obyvatel) a Jindřichův Hradec (23 tis. obyvatel). V pěti největších městech žije téměř třetina obyvatel. Obce do 500 obyvatel tvoří dvě třetiny z celkového počtu všech obcí v kraji, ale žije v nich jen 14,5 % obyvatel kraje.

Tab. č. 19 – Počet obyvatel a počet obcí v Jihočeském kraji podle velikostních kategorií v roce 2004

Velikostní kategorie	Obce JČK		Obyvatele v obcích	
	počet	%	počet	%
- 199	243	39	26 658	4,3
200 – 499	204	32,8	64 093	10,2
500 – 999	80	12,8	54 828	8,8
1000 – 1999	46	7,4	62 940	10,1
2000 – 4999	30	4,8	90 181	14,4
5000 – 9999	13	2,1	94 832	15,2
10 000 – 19 999	2	0,3	25 731	4,1
20 000 – 49 999	4	0,6	111 827	17,9
50 000 a víc	1	0,2	94 622	15,1
Celkem	623	100	625 712	100

Pramen: Statistická ročenka JČK, vlastní propočty

- **Hospodářství**

Rysem ekonomického rozvoje na tomto území během 90. let bylo výrazné posílení sektoru služeb oproti sektoru průmyslu a zemědělství a to jak z hlediska zaměstnanosti, tak z hlediska tvorby HDP. Ekonomická aktivita je soustředěna do center, které jsou nositeli ekonomického rozvoje, naopak venkovské oblasti a pohraniční územím v rozvoji zaostávají.

Jihočeský kraj není příliš bohatý na nerostné suroviny. Převažuje těžba šterkopísků, stavebního kamene, cihlářských hlín a v omezené míře jílu, vápence a grafitu. Významným přírodním bohatstvím jsou lesy, které zaujímají více než třetinu plochy kraje.

Průmyslová výroba je koncentrována především v českobudějovické aglomeraci a v okresech Tábor a Strakonice, Převažuje zpracovatelský průmysl (výroba potravin a nápojů, dopravních prostředků, strojů a zařízení, textilní a oděvní). Důležitou roli v kraji hraje jaderná elektrárna Temelín. Dlouhodobý provoz jaderného zařízení má podle některých názorů negativní vliv na rozvoj regionu.

Zemědělství se orientuje na rostlinnou výrobu, převažuje pěstování obilovin, olejnin a brambor. V živočišné výrobě chov skotu a prasat. Dlouholetou tradici má v jižních Čechách rybníkářství. Chov ryb v 25 000 ha vodních ploch představuje polovinu produkce v rámci celého státu.

Kraj se stává významnou turistickou a rekreační oblastí. Přírodní prostředí s vysokou lesnatostí, vodními plochami a velkým počtem kulturních památek je využíváno k návštěvám a rekreaci občany z celé ČR a v hojně míře i zahraničními turisty. V letním období se jedná zejména o oblast Lipna, Orlíku, jihočeských rybníků a Šumavy, v zimě pak šumavská lyžařská střediska Churáňov a Zadov. Cestovní ruch v jihočeském kraji zaznamenal největší nárůst podílu na podnikatelských aktivitách v kraji.

Ve statistickém registru ekonomických subjektů bylo koncem roku 2004 registrováno více než 140 tis. podniků, organizací a podnikatelů, z toho asi 180 tis. fyzických osob a 25 tis. právnických osob.

Tab. č. 20 – Srovnání HDP Jihočeského kraje s ostatními kraji za rok 2004

Oblast	HDP (v mil. Kč)	HDP na obyv. (v Kč)	Srovnání s průměrem v %
Celá ČR	2 767 717,00	271 161	100,0
Praha	637 704,05	547 096	201,8
Středočeský	288 888,27	253 912	93,6
Jihočeský	150 969,56	241 389	89,0
Plzeňský	137 911,33	251 106	92,6
Karlovarský	65 798,13	216 639	79,9
Ústecký	188 041,22	229 146	84,5
Liberecký	94 450,61	220 991	81,5
Královéhradecký	133 766,93	244 549	90,2
Pardubický	116 638,80	230 880	85,1
Vysočina	121 318,12	234 530	86,5
Jihomoravský	285 854,87	254 684	93,9
Olomoucký	134 376,42	211 467	78,0
Zlínský	131 789,16	222 885	82,2
Moravsko-slezský	280 209,54	222 638	82,1

Pramen: ČSÚ, Vybrané ukazatele podle krajů v roce 2004

- **Obyvatelstvo**

Podle stavu v roce 2004 žilo v kraji celkem 625 712 obyvatel. V ČR má tento kraj nejnižší hustotu osídlení a to 62 obyvatel na km². Nejlidnatějším okresem jsou České Budějovice (asi 180 tis.), nejméně lidnatým jsou Prachatice (asi 51 tis.).

Kraj má proti republikovému průměru poněkud mladší věkovou strukturu (38 let) a nižší je i úmrtnost, porodnost je naopak vyšší. V poslední době trvale ubývá obyvatel okresů Strakonice a Písek. Naopak růst zaznamenávají okresy České Budějovice a Český Krumlov.

Nezaměstnanost obyvatelstva v kraji patří k nejnižším v ČR. K 31. 12. 2004 činila míra registrované nezaměstnanosti 6,59 % (průměr ČR byl 9,47). Nejvyšší míra nezaměstnanosti byla zaznamenána v okrese Český Krumlov (10,2 %), zatímco nejnižší v Č. Budějovicích (4,1 %) a v Táboře (5,9 %).

8.2 Vývoj hospodaření kraje a obcí Jihočeského kraje v letech 2001 – 2004

Podíl rozpočtu krajů a rozpočtu obcí v Jihočeském kraji kopíruje celorepublikové podíly v těchto letech. V roce 2001 činil podíl obecních rozpočtů až 92 % celkových územních rozpočtů Jihočeského kraje a krajský rozpočet zde zaujímal pouze 8 %, v roce 2004 se již podíl krajského rozpočtu zvýšil na 35 %.

Územní rozpočty v kraji v těchto letech končily vždy schodkem, přičemž největší se vyšplhal v roce 2001 k 0,89 mld. Kč. Zásahu na tom samozřejmě mají obce, kraj vykazuje každoročně přebytek.

Souhrn příjmů i výdajů územních rozpočtů v roce 2003 zaznamenal až 50 % nárůst oproti roku 2002. Oproti růstu HDP rostly ztelně rychleji, jejich růst se zpomalil v roce 2004.

Tab. č. 21 - Bilance příjmů a výdajů obcí a krajského úřadu JČK (v mld. Kč)

Ukazatel	2001	2002	2003	2004
Příjmy	10,77	14,4	21,94	21,92
<i>Index růstu příjmů</i>	-	1,34	1,52	0,99
Výdaje	11,66	14,41	22,25	22,29
<i>Index růstu výdajů</i>	-	1,24	1,54	1,01
Saldo	-0,89	-0,01	-0,31	-0,37
<i>Růst HDP</i>	-	1,092	1,05	1,074

Pramen: Ministerstvo financí a statistická ročenka JČK

8.2.1 Hospodaření kraje

Příjmy kraje

Téměř jediným zdrojem příjmů kraje na počátku jeho fungování byly dotace, a to dotace ze státního rozpočtu. Příjmy kraje od počátku jeho vzniku v roce 2001 neustále rostly. V roce 2004 činily již 6 782,5 mil. Kč, což je šestinásobek příjmů roku 2001. Z tabulky je patrné, že se zvýšila jeho finanční soběstačnost hlavně prostřednictvím daňových příjmů. Nárůst daňových příjmů oproti roku 2002 činil 12 %, oproti roku 2003 to bylo 9 %. Stále ale velkou část příjmů pokrývají přijaté dotace. Jejich podíl na celkových příjmech se pohybuje mezi 70 % a 85 % a v roce 2004 činily 6 452,6 mil. Kč.

Tab. č. 22 - Příjmy Jihočeského kraje v jednotlivých letech (mil. Kč)

Ukazatel	2001	2002	2003	2004
Daňové příjmy	0,4	898,1	1005,0	1099,7
Nedaňové příjmy	4,1	69,7	81,9	216,8
Kapitálové příjmy	0,0	2,4	7,5	13,4
Vlastní příjmy	4,5	970,2	1094,4	1 329,9
Přijaté dotace	1019,3	2399,7	6466,5	6 452,6
Celkem	1023,8	3369,9	7560,9	7 782,5
<i>Index růstu příjmů</i>	-	3,29	2,24	1,29
Podíl vl.příjmů na celkových	0,4%	28,8%	14,5%	17,08%

Pramen: Ministerstvo financí – Bilance příjmů a výdajů obcí, krajů a DSO za Jihočeský kraj a vlastní výpočty

Při porovnání příjmů Jihočeského kraje s krajskými příjmy v celé republice je zapotřebí příjmy přepočítat na 1 obyvatele. Z tabulky je patrné, že poměr daňových příjmů na obyvatele byl v roce 2004 v Jihočeském kraji vyšší než celorepublikový průměr. Tento fakt se potvrzuje u každé položky příjmů kromě kapitálových, které v kraji byly nižší.

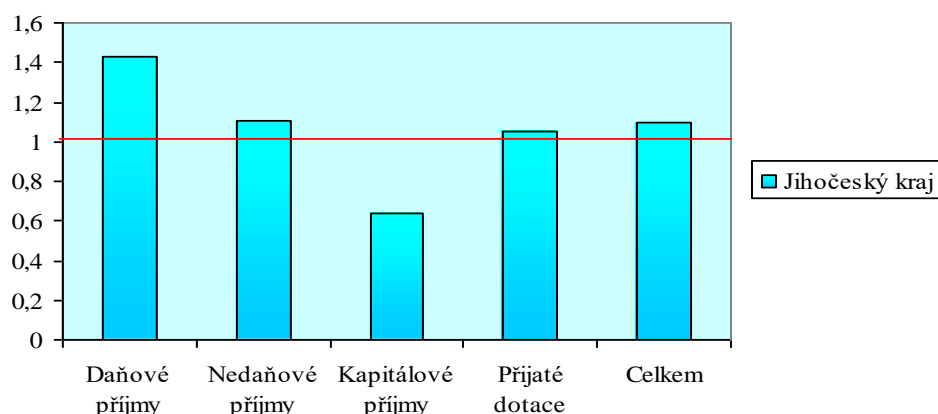
Tab. č. 23 – Příjmy kraje na 1 obyvatele v roce 2004 (v Kč)

Ukazatel	Česká republika	Jihočeský kraj	Index
Daňové příjmy	1 233	1 757	1,43
Nedaňové příjmy	311	346	1,11
Kapitálové příjmy	34	21	0,64
Vlastní příjmy	1577	2 125	1,35
Přijaté dotace	8290	8 714	1,05
Celkem	9867	10 840	1,10

Pozn.: Index srovnává příjmy kraje s průměrem v

Pramen: Ministerstvo financí – Bilance příjmů a výdajů obcí, krajů a DSO za Jihočeský kraj a vlastní výpočty

Graf č. 2 - Porovnání příjmů krajského úřadu České Budějovice s průměrem v České republice za rok 2004

Pozn.: Průměrné hodnoty příjmů krajů v ČR mají hodnotu indexu 1,0

Výdaje kraje

Celkové výdaje kraje v roce 2004 byly čerpány ve výši 7 618,1 mil. Kč. Běžné výdaje dosáhly částky 6 656 mil. Kč a zaujímají asi 87 % veškerých výdajů. Téměř polovinu běžných výdajů činí transfery příspěvkovým organizacím stejně jako je tomu při celorepublikovém srovnání. Kapitálové výdaje dosáhly k hodnotě 961,7 mil. Kč.

Tab. č. 24 -Výdaje krajského úřadu České Budějovice (v mil. Kč)

Ukazatel	2001	2002	2003	2004
Běžné výdaje	1006,7	2867,5	6647,4	6656,4
z toho:				
Platy zaměstnanců	36,1	61,1	118,7	128,9
Nákup materiálu	29,1	13,7	16,4	12,5
Nákup paliv, energie, služeb	14,7	134,6	258,3	132,3
Dopravní oblužnost	0,0	0,0	445,9	470,7
Neinvest. dotace podn. subj.	59,3	111,3	150,5	163,7
Neinv. dotace nezisk.org.	33,3	26,8	46,5	67,0
Neinv. příspěvky přísp.org.	821,9	2116,8	3095,3	3111,5
Kapitálové výdaje	11,4	255,9	903,8	961,7
z toho:				
Investiční nákupy	10,8	81,0	581,6	571,7
Inv.dotace podn.subj.	0	0,3	4,6	7,8
Inv.transfery NO	0	8,8	13	10,5
Inv.dotace PO	0,6	154,7	264	214,8
Výdaje celkem	1018,1	3123,4	7551	7618,1
<i>Index růstu výdajů</i>	-	3,07	2,42	1,01
Saldo příjmů a výdajů	5,7	246,5	9,7	164,5

Pramen: MF – Bilance příjmů a výdajů obcí, krajů a DSO za JČK, vlastní výpočty

Celkové výdaje kraje v roce 2004 na 1 obyvatele činily 12 175 Kč, což je o více než 2000 Kč větší částka než podíl krajských výdajů na 1 obyvatele v České republice (9 786 Kč).

Tab. č. 25 -Výdaje krajů na 1 obyvatele v roce 2004 (v Kč)

Ukazatel		Česká republika	Jihočeský kraj	Index
Běžné výdaje		8 659	10 638	1,23
z toho:	Platy zaměstnanců	161	206	1,28
	Nákup materiálu	25	20	0,79
	Nákup paliv, energie, služeb	188	211	1,12
	Dopravní oblužnost	474	752	1,59
	Neinvest. dotace podn. subj.	265	262	0,99
	Neinv. dotace nezisk.org.	112	107	0,95
	Neinv. příspěvky přísp.org.	3877	4 973	1,28
Kapitálové výdaje		1 127	1 537	1,36
z toho:	Investiční nákupy	486	914	1,88
	Inv.dotace podn.subj.	22	13	0,57
	Inv.transfery NO	11	17	1,59
	Inv.dotace PO	483	343	0,71
Výdaje celkem		9 786	12 175	1,24

Pramen: MF – Bilance příjmů a výdajů obcí, krajů a DSO za Jihočeský kraj, vlastní výpočty

8.2.2 Hospodaření obcí Jihočeského kraje

Příjmy obcí Jihočeského kraje

Největší složku obecních příjmů tvořily v roce 2001 a 2002 daňové příjmy, od roku 2003 to jsou přijaté dotace především díky rostoucím běžným dotacím.

Celková výše příjmů v roce 2004 dosáhla hodnoty 14 145 mil. Kč a byla z 58 % tvořena vlastními příjmy. Finanční samostatnost obcí meziročně klesala, v roce 2001 vlastní příjmy činily 70 % celkových příjmů.

Tab. č. 26 - Příjmy obcí a DSO na území Jihočeského kraje (v mil. Kč)

Ukazatel	2001	2002	2003	2004
Daňové příjmy	4 258,3	4 488,9	4 967,4	5 346,2
z toho				
Daně z příjmů FO	1 147,4	1 296,6	1 412,2	1 563,7
Daně z příjmů PO	1 300,3	1 177,5	1 288,8	1 417,1
DPH	1 207,4	1 285,3	1 364,9	1 467,4
Poplatky	267,2	394,0	559,7	553,4
Daň z nemovitosti	333,0	335,3	341,0	343,7
II. Nedaňové příjmy	1 902,5	2 320,1	2 107,4	1 988,7
III. Kapitálové příjmy	756,0	694,3	751,9	862,0
Vlastní příjmy	6 916,9	7 503,3	7 826,6	8 196,9
IV. Přijaté dotace	2 901,8	4 007,6	6 555,1	5 947,9
z toho				
-- běžné	1 949,0	2 973,8	4 848,4	4 221,9
-- kapitálové	952,8	1 033,7	1 706,7	1 726,0
Příjmy celkem	9 818,7	11 510,9	14 381,7	14 144,8
<i>Index růstu příjmů</i>	-	1,17	1,25	0,98
Finanční samostatnost obcí	70,4%	65,2%	54,4%	57,9%

Pramen: Ministerstvo financí – Bilance příjmů a výdajů obcí, krajů a DSO
za Jihočeský kraj, vlastní výpočty

Ve srovnání s republikovým průměrem obce Jihočeského kraje obdržely v roce 2004 podstatně méně daňových příjmů na obyvatele, zatímco více obdržely nedaňových příjmů a příjmů kapitálových (viz. tab. č. 27).

Co se týká celkových přijatých dotací, jejich hodnota byla srovnatelná s průměrem. Méně přijatých běžných dotací na obyvatele bylo vykompenzováno vyšší částkou kapitálových dotací na obyvatele.

Rozdíl ve výši daňových příjmů obcí v kraji se významně liší od celorepublikového průměru díky tomu, že tento průměr je značně zvedán hlavním městem. Proto je v následující tabulce uveden i republikový průměr, který eliminuje vliv Prahy. V porovnání s republikovým průměrem bez Prahy se rozdíl daňových příjmů zmenšuje (viz. graf č. 3), ale i přesto určité rozdíly existují.

Menší daňové příjmy obcí v Jihočeském kraji lze vysvětlit tím, že v Jihočeském kraji převládají malé a venkovské obce, které jsou při rozdělování daňových příjmů dle zákona o rozpočtovém určení daní diskriminovány koeficientem velikostní kategorie obcí .

Tab. č. 27 - Příjmy obcí na 1 obyvatele v roce 2004 (v Kč)

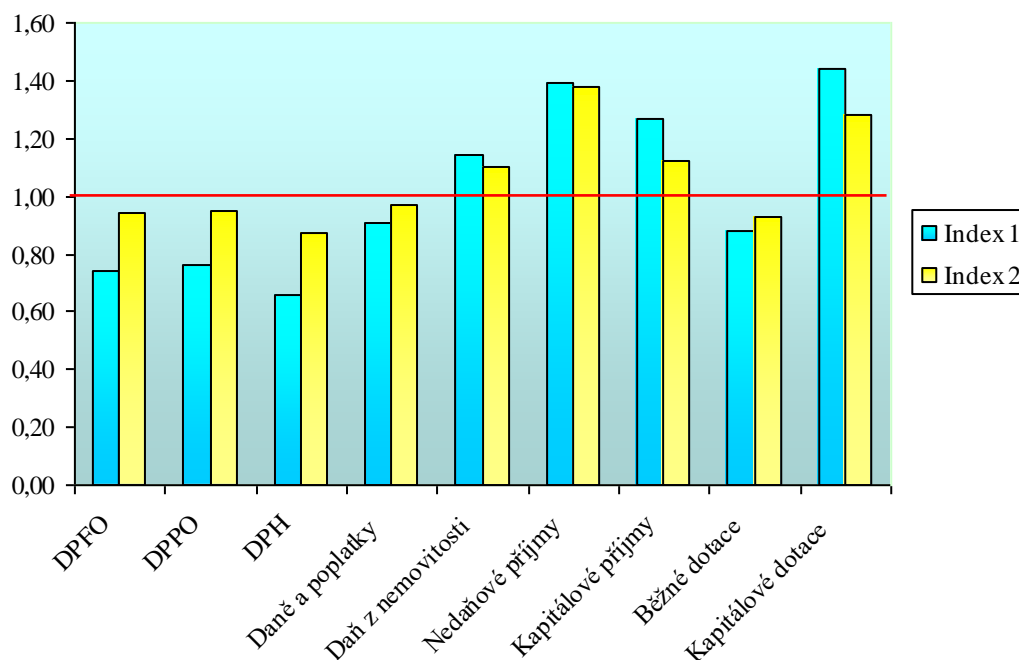
Ukazatel		Česká republika	Praha	ČR bez Prahy	Obce JČK	Index 1	Index 2
I. Daňové příjmy		11 362	28 494	9 146	8 544	0,75	0,93
z toho	Daně z příjmů FO	3 367	8 911	2 650	2 498	0,74	0,94
	Daně z příjmů PO	2 992	7 778	2 374	2 265	0,76	0,95
	DPH	3 544	10 013	2 708	2 345	0,66	0,87
	Daně a poplatky	975	1 462	912	885	0,91	0,97
	Daň z nemovitostí	481	331	501	549	1,14	1,10
II. Nedaňové příjmy		2 294	2 242	2 301	3 178	1,39	1,38
III. Kapitálové příjmy		1 088	23	1 226	1 378	1,27	1,12
Vlastní příjmy		14 744	30 759	12 673	13 100	0,89	1,03
IV. Přijaté dotace		9 665	11 426	9 437	9 506	0,98	1,01
z toho	Běžné	7 653	10 474	7 288	6 747,4	0,88	0,93
	Kapitálové	1 913,7	98	2 149	2 758,4	1,44	1,28
Příjmy celkem		24 311	42 185	22 000	22 606	0,93	1,03

Pozn.: Index 1 – porovnává příjmy obcí JČK s průměrnými příjmy v celé ČR

Index 2 – porovnává příjmy obcí JČK s průměrnými příjmy v ČR bez Prahy

Pramen: Ministerstvo financí – Bilance příjmů a výdajů obcí, krajů a DSO za Jihočeský kraj, databáze ARIS a vlastní výpočty

Graf č. 3 - Porovnání příjmů obcí Jihočeského kraje s průměrem v České republice za rok 2004

Pozn.: Průměrné hodnoty obcí v ČR mají hodnotu indexu 1,0

Index 1 – poměří příjmy obcí JČK na 1 obyvatele s průměrnými příjmy v celé ČR

Index 2 – porovnává příjmy obcí JČK na 1 obyvatele s průměrnými příjmy v ČR bez Prahy

Výdaje obcí Jihočeského kraje

Výdaje obcí Jihočeského kraje od roku 2001 také rostly, především díky rostoucím běžným výdajům. Největší složku běžných výdajů tvoří transfery příspěvkovým organizacím a spotřeba energie, paliv a služby. Každoročně obecní samosprávy vykázaly schodek, který různě kolísal. Podíl běžných výdajů na celkových se každý rok pohyboval kolem 68 %.

Tab. č. 28 - Výdaje obcí a DSO Jihočeského kraje (v mil. Kč)

Ukazatel		2001	2002	2003	2004
I. Běžné výdaje		6 884,9	8 169,0	10 426,7	9 975,4
z toho	Platy zaměstnanců	747	845,2	1 144,6	1 167,8
	Nákup paliv, energie, služeb	2 113,6	2 814,8	3 342,5	2 742,5
	Dopravní obslužnost	81,3	79,5	59,2	64,6
	Neinv. transf. přísp.org..	1 602,3	2 066,9	3 260,8	3 412,9
	Neinv. transf. obyvatelstvu	354,7	531,8	770,4	735,1
II. Kapitálové výdaje		3 836,3	3 597,5	4 273,6	4 693,8
Výdaje celkem		10 721,2	11 766,5	14 700,3	14 669,2
<i>Index růstu</i>		-	1,097	1,25	0,997
Saldo		-902,5	-255,6	-318,5	-524,4

Pramen: MF – Bilance příjmů a výdajů obcí, krajů a DSO za Jihočeský kraj, vlastní výpočty

V přepočtu na 1 obyvatele a při porovnání s celorepublikovou hodnotou jihočeské obce vynaložily poměrně méně běžných výdajů (asi o 1 800 Kč na obyvatele), především díky nižším transferům příspěvkovým organizacím. Podíl kapitálových výdajů na 1 obyvatele jihočeských obcí je srovnatelný s celorepublikovým podílem. Schodek přitom činí o 100 Kč na obyvatele méně než je průměr, jihočeské obce tedy vykazují nižší zadluženost.

Tab. č. 29 - Výdaje obcí a DSO na 1 obyvatele za rok 2004 (v Kč)

Ukazatel		Česká republika	Obce JČK	Index 1
I. Běžné výdaje		17 467	15 943	0,90
z toho	Platy zaměstnanců	1 904	1 866	0,98
	Nákup paliv, energie, služeb	3 940	4 383	1,11
	Dopravní obslužnost	135	103	0,76
	Neinv. transf. přísp.org..	6 143	5 454	0,87
	Neinv. transf. obyvatelstvu	1 490	1 174	0,79
II. Kapitálové výdaje		7 621	7 501	0,98
Výdaje celkem		25 268	23 444	0,92
Saldo		-957	-838	0,87

Pramen: MF – Bilance příjmů a výdajů obcí, krajů a DSO za Jihočeský kraj, vlastní výpočty

8.3 Priority regionálního rozvoje Jihočeského kraje

Rozvoj Jihočeského kraje směřuje k dosažení úrovně vyspělých regionů členských států EU. Základním dokumentem pro naplnění tohoto cíle je *Program rozvoje územního obvodu Jihočeského kraje*, který schválilo zastupitelstvo kraje v roce 2001. Program stanovil strategii rozvoje regionu do roku 2006. V tomto období proběhla celá řada událostí, které měly přímý vliv na naplňování programu jako celku i jeho jednotlivých priorit. Na rozvoji se negativně projevíly katastrofální povodně v srpnu 2002. Do realizace Programu významnou měrou zasáhla i politická a historická událost – vstup České republiky do Evropské unie a s tím související možnosti plně se podílet na využívání nástrojů Evropské politiky hospodářské soudržnosti, kterými jsou strukturální fondy.

Na Program každoročně navazuje tzv. *Akční plán Programu*, který představuje podrobný plán řešení některých definovaných opatření až na úroveň konkrétních projektů a podpůrných programů.

Rok 2006 je také rokem přípravy na další programové období na léta 2007 – 2013. Program pro toto období již bude zohledňovat nové podmínky možnosti plynoucí z členství ČR v EU a také skutečnost, že krajská samospráva již mnohem lépe než před pěti lety zná potřeby a slabá místa regionu. (Kynický, 2005)

8.3.1 Priority rozvoje na úrovni kraje

Na úrovni kraje se regionální politika zaměřuje na rozvoj celého svého území – Jihočeského kraje, a zmírňování rozdílů v ekonomickém rozvoji uvnitř regionu mezi obcemi a městy atd.

V Programu rozvoje územního obvodu Jihočeského kraje je uvedeno: „*Jihočeský kraj chce být krajem bohatým, založeným na přírodních a kulturním dědictví předchozích generací, respektující jeho začleňování do Evropské unie, který dosáhne úrovně vyspělých regionů členských států Evropské unie.*“

Hlavními strategickými cíli jsou:

- učinit region přitažlivý pro světovou turistiku využitím jedinečností kraje,
- vytvořit infrastrukturu, která se stane předpokladem pro zapojování se do globálního světa,

- umožnit investorům vstup do regionu a vytvářet jim k tomu adekvátní podmínky,
- vytvářet předpoklady pro malé a střední podnikání, zvláště v příhraničí a zamezovat jeho vysídlování a zaostávání,
- využívat přírodní, surovinové a vodní zdroje k ekonomickým aktivitám,
- usměrňovat zemědělství, lesnictví a rybářství,
- a vytvořit sociální, zdravotnickou, vzdělávací a vědeckou soustavu, odpovídající sociálním, věkovým a profesním potřebám regionu a legislativě.

Priority rozvoje kraje se zaměřují konkrétně na následujících sedm okruhů:

➤ *Infrastruktura*

V oblasti **dopravy** je jedním z nejdůležitějších strategických zájmů kraje vybudování dálnice D3 Praha – Dolní Třebonín a rychlostní komunikace R3 navazující ve směru Dolní Dvořiště a vybudování železničního koridoru E55 Berlín/Bologna a rekonstruovat navazující vnitrostátní železniční tratě.

Dalšími cíli jsou např.:

- dobudovat zázemí pro komerční využití potenciálu vojenských letišť (Planá),
- dobudovat a propojit mezinárodní cyklistické stezky EuroVelo a pěší E trasy,
- zvýšit veřejnou informovanost na mezinárodní i regionální úrovni v oblasti dopravní dostupnosti sídelních, památkových, krajinných, přírodních a turistických aktivit,
- dobudování krajských dopravních spojení, rozvoj dopravy uvnitř kraje, obnova a rozvoj přeshraničních spojení a cest,
- zlepšit dopravní obslužnost v kraji i zlepšit mobilitu obyvatelstva,
- rozvíjet kombinované systémy dopravy, obnovit mezinárodní přepravy nákladů po železnici a rozšiřovat další systémy kombinovaných přeprav s cílem snížení tranzitní silniční nákladní dopravy,
- zvýšit atraktivitu turistických a sportovních center vzájemným propojením na hromadnou dopravu a rozvojem ostatní dopravní infrastruktury – lanovky, lyžařské vleky, sjezdové a běžecké tratě, plochy pro kanoistiku, přeprava kol a lodí, turistické a naučné stezky a chránit krajinu výstavbou přehledných informačních dopravních značení.

V oblasti **energetiky a telekomunikace** se jedná o:

- využití, rekonstrukce a rozvoj regionálních energetických sítí a zdrojů,

- využití obnovitelných zdrojů a úspor energie, např. vypracování konkrétních projektů úspor energie, zvyšování kombinované výroby energie a tepla atd.,
- rozvoj telekomunikační sítě, tzn. Dokončit digitalizaci ústředěn na pevných sítích, rozšířit pokrytí území systémem mobilních operátorů zejména v pohraničí při respektování ochrany přírody,
- finančně podporovat zavádění informační struktury do škol, kulturních zařízení i do veřejných budov apod.

➤ ***Cestovní ruch, kultura***

Rozvoj cestovního ruchu, který je vázán na mimořádné přírodní a kulturní bohatství regionu, je pro Jihočeský kraj jedním ze základních cílů a představuje důležitý potenciál pro další rozvoj regionu. Důraz je kladen na zachování přírodního bohatství, historické a kulturní památky, tradici místního folklóru, lidových řemesel a lázeňství k vytvoření prostředí atraktivního pro zahraniční i české návštěvníky, vhodného pro sportovní aktivity, kulturní vyžití a vzdělávací akce, co nejvíce otevřený všestranné spolupráci se zahraničím a sousedními regiony. Konkrétně se jedná o:

- podporu aktivit podnikatelů v cestovním ruchu,
- podporu komunikace s veřejnou správou, s infocentry, vzdělávacími institucemi,
- podporu využívání silných stránek regionu,
- zřízení regionálního fondu pro investiční podporu při modernizaci a budování lázeňských a ubytovacích zařízení,
- zpracování dostupných informací o možnostech využití dočasně uzavřených objektů cestovního ruchu,
- fungující systém propagace cestovního ruchu v regionu (infocentra, jednotné značení),
- dokončení oprav historických památek a revitalizace krajiny apod.

➤ ***Podpora a rozvoj podnikání***

V této oblasti jde o umožnění vstupu do regionu strategickým investorům a vytvářet jim k tomu adekvátní podmínky. Významnou roli sehrává malé a střední podnikání, které mohou pružně reagovat na požadavky trhu, přispívat k dynamizaci ekonomiky regionu a k sociální stabilitě. Nejsou však dostatečně kapitálově silné a potýkají se s řadou problémů, jejichž překonání může být účinně podpořeno vzdělávací a poradenskou pomocí, zřízením a fungováním podnikatelských center, dostatečnými finančními zdroji určenými na jejich

rozvoj. Problém malého a středního podnikání vzniká obzvláště v příhraničních oblastech regionu, mělo by se odstranit jejich zaostávání a vysídlování a využívat přírodní, surovinové a vodní zdroje regionu k ekonomickým aktivitám.

Podpora podnikání probíhá ve třech rovinách:

- zajištění kapitálových zdrojů a podpora přílivu investic – výstupem je informační systém, který by měl nabízet potenciálním investorům v regionu aktuální informace o investičních příležitostech,
- podpora malých a drobných podnikatelů (např. rozvoj poradenských center), usnadňování přístupu k finančním zdrojům, podpora spolupráce mezi podnikateli v regionu, rozšiřování nabídky prostor pro podnikání,
- podpora regionální inovační strategie – cílem je podpora vědy a výzkumu v inovačním podnikání ve spolupráci s mnoha regionálními aktéry (vysoké školy, technologická centra, kraj, hospodářská komora).

➤ *Rozvoj venkova a zemědělství*

Třetina obyvatel žije na venkově, ale neustále dochází k odlivu obyvatel do měst z důvodu zániku zemědělských podniků, nedostatečné struktury obchodních a sociálních služeb a technické infrastruktury a nedostatku pracovních příležitostí. Zemědělství je třeba restrukturalizovat, provést komplexní pozemkové úpravy a dořešit vlastnické vztahy. Konkurenceschopnost řady zemědělských produktů je nízká, klesá odbyt a produkce klasických zemědělských produktů, zvyšuje se podíl neobdělávané půdy. Řešení spočívá v rozvoji multifunkčního zemědělství a jeho mimoprodukčních funkcí, zejména v nepotravinářském zpracování zemědělské produkce, vytváření obnovitelných ekologických zdrojů energie apod. Konkrétně se jedná o:

- zakládání a obnova luk a pastvin, podporu rozvoje chovu plemen skotu a ovcí,
- zalesňování neperspektivních zemědělských ploch,
- podporu investic do technologií živočišné výroby,
- podporu krajino tvorných činností, udržující biodiverzitu a kulturnost krajiny,
- podporu odbytových organizací, podporu odborných školení,
- podporu technologií šetrných k životnímu prostředí,
- podporu a eliminaci regionálních disparit, podporu hospodářsky slabých a znevýhodněných oblastí,
- podporu nových ekonomických aktivit na venkově.

➤ *Sociální oblast, bydlení a zdravotnictví*

Cílem je:

- optimalizovat síť zdravotnických zařízení úměrně ekonomickým možnostem, a umožnit dobré dostupnosti poskytované péče,
- výchova, osvěta a preventivní péče o zdraví, eliminace sociálněpatologických jevů,
- podpora zaměstnávání občanů všech ohrožených skupin,
- celoživotní vzdělávání a možnost rekvalifikace,
- podpora výstavby nových bytů,
- rozvoj bydlení na venkovských oblastech, revitalizace sídliš.

➤ *Životní prostředí*

Aktivity se soustřeďují zejména na plnění povinností plynoucích ze zákona. Cílem je chránit esteticky vyváženou, ekologicky stabilní a trvale produkční krajinu, pečovat o cenná území. Byla vytvořena např. Územní energetická koncepce, Koncepce odpadového hospodářství a Plán odpadového hospodářství. Je rozvíjen systém environmentální výchovy a vodohospodářská infrastruktura. V souvislosti s povodněmi 2002 je realizován Grantový program na ochranu před povodněmi. Tíživá situace je s odstraňováním ekologické zátěže vzniklé v minulosti při zpracování uranových rud v oblasti obcí Dívčice, Mydlovary a Olešník. Rekultivace zdevastovaného území je bez razantního přispění státu či Evropské unie nemožná, přičemž současné tempo financování by naznačovalo, že neřešení potrvá celá desetiletí.

Dalšími kroky v této oblasti jsou:

- ochrana vodních toků,
- revitalizace režimu krajiny,
- výstavba nových čistíren odpadních vod,
- odstraňování starých rizikových ekologických zátěží a lokálních znečištění,
- tvorba projektů zaměřených na snížení spotřeby energie a omezování vzniku odpadů v podnicích,
- monitoring snižování znečištění ovzduší,
- realizace projektů snižujících znečišťování ovzduší automobilovou dopravou (cyklistické a pěší stezky),
- podpora třídění, sběru a recyklace komunálních odpadů.

➤ *Vzdělávání, věda a sport*

V oblasti školství je třeba rozvíjet aktivní způsoby výuky, podporovat využívání informačních technologií a výuku cizích jazyků. Kvalitě vzdělání by přispěla vyšší úroveň spolupráce mezi subjekty vědecko-výzkumné základy, školami a podnikatelským sektorem. Modernizace výukových a studijních programů, kvalifikačních a rekvalifikačních kurzů má přispět k větší flexibilitě na trhu práce.

Je také realizován program na podporu rozvoje sportu v kraji, jehož cílem je rekonstrukce, opravy, údržba a vybavení stávajících sportovišť.

➤ *Evropská integrace*

Již před vstupem České republiky do EU navázal Jihočeský kraj intenzivní spolupráci se sousedními regiony Horním a Dolním Rakouskem a Dolním Bavorskem. Na základě uzavřených smluv se specializované pracovní skupiny zabývají řešením témat týkajících se např. územního plánování (zahraniční partneři poskytují cenné poznatky například v oblasti protipovodňové ochrany), dopravního propojení a životního prostředí. Velkým přínosem pro rozvíjející se přeshraniční spolupráci je realizace dílčích společných projektů v dopravě, službách a cestovního ruchu i vzájemná výměna zkušeností.

8.3.2 Priority rozvoje na úrovni obcí

Jedním ze subjektů aktivně uskutečňující cíle regionální politiky jsou i obce. Priority rozvoje obcí by měly být stanoveny tak, aby respektovaly priority rozvoje regionu. Jde tedy o transformaci Programu rozvoje územního obvodu Jihočeského kraje do *Programu rozvoje města či obce* nebo *strategického plánu města či obce*. Záleží na jednotlivých obcích, zda si nechají vypracovat tento kompletní dokument o sociálně-ekonomickém rozvoji, je ale dokázáno, že strategický plán společně s rozpočtem města tvoří nejvýznamnější dokumenty pro úspěšný rozvoj měst. Při zpracování této práce jsem zjistila, že tyto dokumenty se u obcí vyskytují jen sporadicky a to jen u větších měst.

Obce se při uskutečňování regionální politiky zaměřují na svůj vlastní ekonomický rozvoj, přičemž mohou spolupracovat s krajem. Pro výběr priorit rozvoje obcí by měl být posuzován celkový poměr mezi potřebami a zdroji a reálné možnosti zapojení vnějších zdrojů. Cíle obcí lze rovněž rozdělit do podobných okruhů jako tomu bylo na úrovni kraje.

➤ **Infrastruktura**

V řadě obcí a měst je problémem zanedbaná údržba a rozvoj většiny místních komunikací především ve venkovském území, nedořešeny zůstávají i efektivní obchvaty sídel. Města by se měli zaměřovat na zlepšení stavu místních komunikací a chodníků, a dobudování důležitých dopravních tepen procházejících městem a zajištění napojení na dopravní síť nadregionálního a mezinárodního významu.

Dále by se mohly zaměřovat na následující prvky:

- dobudování parkovacích ploch v blízkosti památek a v okrajových částech měst či obcí,
- podzemní parkoviště s přestavbou autobusového nádraží,
- vypracování studii dopravní obslužnosti města,
- zkvalitnění místních křižovatek, zajištění plynulosti provozu a bezpečnosti chodců, zklidňování dopravy ve městě,
- koordinace, efektivní údržba a rozvoj plynofikačních sítí, vytipování lokalit vhodných k zavedení plynofikace,
- rekonstrukce sítí veřejných osvětlení, výstavby čističek odpadních vod, dobudování kanalizačních sítí a údržba těch dosavadních.

Cestovní ruch

V této oblasti by se obce měli zaměřovat na zlepšení životního prostředí, využívání kulturních, technických a historických památek města či obce, využívání tradiční místní výroby, místní kultury a folklóru s cílem přilákat co nejvíce zahraničních i „mimoregionálních“ turistů. Důležitými podpůrnými prostředky jsou:

- zkvalitnění a rozšíření nabídky ubytovacích kapacit ve městě, stravovacích kapacit a speciálních služeb (půjčovny kol, aut, sportovních potřeb atd.),
- zvyšování kvalifikace pracovníků v cestovním ruchu,
- zlepšení hustoty sítí místních cyklotras,
- vytvoření funkčního systému propagace, tzn. např. vydání propagačního materiálu, který bude obsahovat i informace o pravidelných každoročních akcích, propagace města na internetu či na veletrzích, vydávání pravidelného zpravodaje apod.,
- nabídka možného využití místních sportovních zařízení různým sportovním klubům a svazům v celé ČR pro konání různých zápasů, soustředění apod.,
- spolupráce se zahraničními městy v oblasti cestovního ruchu,
- rozšíření možností využití volného času dětí v sídlištích, výstavba dětských hřišť,

- zajištění dobré orientace návštěvníků města, zajištění veřejných záchodků a bezbariérových vstupů.

➤ **Podpora a rozvoj podnikání**

Město je k podpoře svých podnikatelů motivováno finančními hledisky. Prioritou v této oblasti je vytvářet takové podnikatelské prostředí, které umožní místním podnikům rychlé a pružné využití nově vzniklých příležitostí, zvyšovat jejich konkurenceschopnost a omezit případné negativní dopady nových investic v místní ekonomice.

Obce se mohou snažit také o:

- zvýšenou nabídku různých vzdělávacích kurzů,
- zvyšování konkurenceschopnosti místních podnikatelů podporou jejich know-how a nových technologií,
- zefektivnění spolupráce podnikatelů navzájem např. v rámci Sdružení podnikatelů, vytvářet kvalitní vztahy s veřejnou správou,
- zajištění dostupnosti informací
- organizaci pravidelných setkání zástupců měst a podnikatelů,
- podporu nových pracovních míst, a nových ekonomických aktivit zejména na venkově,
- podporu řemesel a tradičních živností a výroby, zpracovávajících místní suroviny, marketing místních výrobků,

➤ **Sociální oblast, bydlení a zdravotnictví**

Jedná se o snahu:

- vybudovat ubytovny pro osoby společensky nepřizpůsobené, byty pro mladé rodiny s dětmi, pečovatelské domy,
- zajištění provozů center pro seniory,
- vypracování programů sociálně-patologických jevů apod.

➤ **Životní prostředí**

Životní prostředí města či obce a jeho okolí je důležité zejména kvůli atraktivnosti oblasti. Kvalita životního prostředí je také ovlivněna polohou obce. Územní samosprávy nemohou nijak ovlivnit to, že jsou vzdáleny pár kilometrů od velkého města, či v blízkosti nějaké

elektrárny, továrny. Tyto skutečnosti ovlivňují přitažlivost obce bez jejího přičinění. Obce se ale mohou snažit o částečnou eliminaci těchto externalit např.:

- dodržováním zásad ochrany přírody,
- revitalizací vodních toků, opatřením snižující rizika povodní,
- zajištěním čistoty a pořádku měst, upřednostňováním autobusu veřejné hromadné dopravy s ekologickým pohonem, budování cyklostezek,
- snižováním emisí z území města či obce, informovaností obyvatelstva o kvalitě ovzduší,
- snižováním používání pevných paliv v domácnostech, preferováním ekologických způsobů vytápění,
- likvidací čistírenských kalů, bioodpadů, zajištěním třídění odpadů rozestavěním příslušných kontejnerů, zajištěním likvidace nebezpečného odpadu provozem sběrných dvorů či pravidelných svozů apod.

➤ ***Vzdělávání, věda a sport***

V této oblasti se obce mohou snažit o:

- modernizace a rekonstrukce základních a mateřských škol,
- zajištění bezbariérového vstupu do těchto prostor,
- budování víceúčelových hřišť apod.

8.4 Analýza příjmů vybraných obcí Jihočeského kraje dle velikostních skupin

Rozpočty územních samospráv a rozvoj regionu spolu úzce souvisí. Hlavním předpokladem pro úspěšný rozvoj jsou příjmy samospráv, ať už získané ze sdílených daní, svěřených daní, či přijatých dotací. Tato kapitola se bude zabývat závislostí jednotlivých druhů příjmů na velikostní kategorii obce. Logicky se analýza netýká příjmů kraje, které byly charakterizovány v kapitole 8.2.

Při analýze příjmů se vychází z výběrového vzorku obcí rozdělených do velikostních kategorií a posuzují se příjmy za rok 2004. V Jihočeském kraji je celkem 623 obcí. Pro tuto analýzu byl vybrán 15 % reprezentativní vzorek obcí seříděn do 5 velikostních kategorií, u kterých byly sumarizovány hlavní příjmové položky. V následující tabulce je přehled o počtu vybraných obcí v jednotlivých kategoriích a o počtu jejich obyvatel.

Tab. č. 30 - Počet obcí a počet obyvatel v Jihočeském kraji a ve výběrovém vzorku obcí (rok 2004)

Velikostní kategorie	Obce v kraji		Obce ve výběrovém vzorku		Obyvatelé v kraji		Obyvatelé ve vybraném vzorku obcí	
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
do 499	447	72	50	54	90 781	14	10 145	3
500 - 1 999	126	20	20	22	117 738	19	19 170	6
2 000 - 9 999	43	7	16	17	185 013	30	79 974	23
10 000 - 49 999	6	1	6	6	137 558	22	137 558	40
nad 50 000	1	-	1	1	94 622	15	94 622	28
Celkem	623	100	93	100	625 712	100	341 469	100

Pramen: databáze ARIS – Presentace údajů ÚSC a vlastní propočty

Z tabulky je zřejmé, že obce v Jihočeském regionu jsou z 90 % tvořeny malými (obce s méně jak 500 obyvateli) a venkovskými obcemi (obce do 2000 obyvatel).

V následující tabulce jsou uváděny hlavní položky příjmů a saldo. Protože mají největší vypovídací schopnost příjmy přepočtené na 1 obyvatele, jsou uváděny ve všech tabulkách. Pro srovnání je uváděn průměr za celou ČR. Z důvodu, že tento průměr je z velké části ovlivněn Prahou, která například v daňových příjmech vykazuje až trojnásobek průměru za celou Českou republiku, bude druhý průměr za ČR eliminovat Prahu.

Tab. č. 31 - Podíl příjmů výběrového vzorku obcí JČK na 1 obyvatele v Kč

Velikostní kategorie	Daňové příjmy		Nedaňové příjmy		Kapitálové příjmy		Běžné dotace		Kapitálové dotace		Příjmy celkem	Saldo
	Kč	%	Kč	%	Kč	%	Kč	%	Kč	%		
nad 50	10 515	46	3 235	14	1 279	6	6 323	28	1 368	6	22 720	1 053
10 000 -	10 096	37	4 295	16	2 415	9	8 638	31	2 063	7	27 507	-2 172
2000-9999	7 691	35	2 362	11	616	3	8 624	40	2 529	11	21 822	-720
500-1999	7 363	32	2 336	10	3 035	13	6 864	30	3 292	15	22 890	-658
do 500	6 800	43	2 341	15	521	3	3 060	19	3 278	20	16 000	-740
Všechny kategorie	9 398	39	3 381	14	1 657	7	7 728	32	2 085	8	24 248	-811
Celá ČR	11 362	47	2 294	9	1 088	4	7 653	32	1 914	8	24 311	-957
ČR bez Prahy	9 146	42	2 301	10	1 226	5	7 288	33	2 148	10	22 000	- 509

Pramen: databáze ARIS – prezentace údajů ÚSC + vlastní propočty

Nejvýznamnější položkou v příjmech obcí jsou daňové příjmy, po nich následují přijaté běžné dotace. V *daňových příjmech* se uplatňuje pravidlo závislosti výše daňových příjmů na velikosti obce. Největší částku na obyvatele získávají České Budějovice, nejmenší částku vytěží malé obce a to až o 4 000 Kč méně než velká města. Ve srovnání s průměrnými hodnotami obcí v celé ČR jsou částky daňových příjmů u všech kategorií podprůměrné. Je to díky tomu, že průměr daňových příjmů v ČR je zvyšován Prahou a dalšími velkými městy té velikostní kategorie, která se v Jihočeském kraji neobjevuje.

Další významnou položkou jsou *běžné dotace*. Výše běžné dotace je závislá na objemu vykonávaných činností státní správy, které jsou dotovány státem. Největší částka běžných dotací byla přisouzena obcím do 10 000 obyvatel.

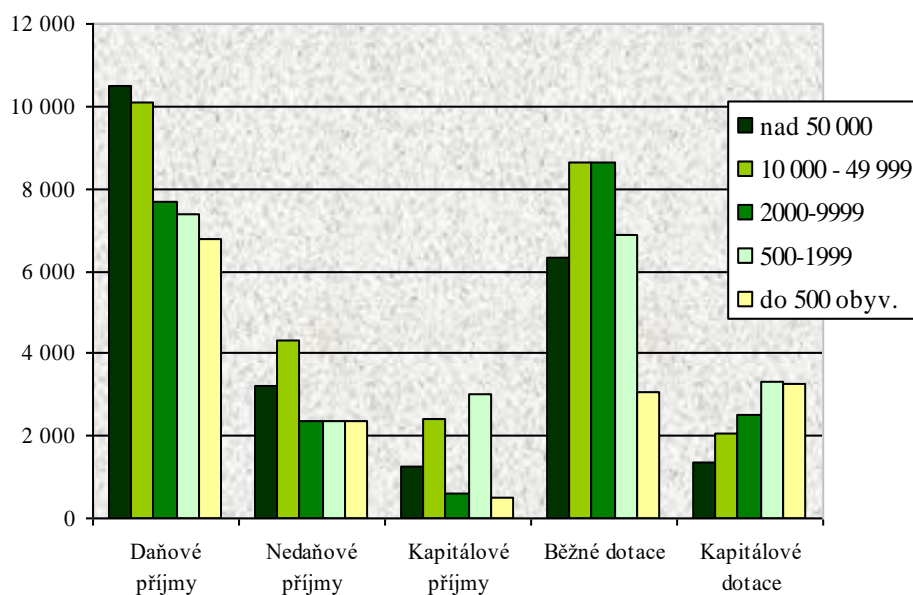
U přijatých *kapitálových dotací* platí opačný trend než u daňových příjmů, tedy čím menší obec, tím větší dotace. Nadprůměrné položky kapitálových dotací dostávají malé a venkovské obce. Lze říci, že tyto obce jsou natolik málo finančně soběstačné, že hledají prostředky na obnovu a rozvoj svého území z jiných zdrojů, než z daní.

Nejmenší položkou u všech obcí jsou *kapitálové příjmy*. Stojí za zmínku, že venkovské obce (s obyvateli do 2000) obdržely nejvíce kapitálových příjmů. Je možné, že v důsledku finančně náročných projektů se musely rozhodnout k prodeji svého vlastního majetku.

Jedinou kategorií, která hospodařila s přebytkem je kategorie nad 50 000 obyvatel. Ostatní hospodařili se schodkem, přičemž největší se vyšplhal na 2 172 Kč na obyvatele.

Pro větší přehlednost rozdělení příjmů na obyvatele dle kategorií je uveden následující graf.

Graf. č. 4 - Podíl příjmů obcí JČK na 1 obyvatele v Kč

Pro zhodnocení finanční samostatnosti obcí je uvedena tab. č.32, kde se poměrují vlastní příjmy s celkovými příjmy na 1 obyvatele. Nejméně finančně soběstačné jsou středně velké obce, tedy kategorie s 2000 – 9999 obyvateli, kde vlastní příjmy tvoří 49 % celkových příjmů. Nejlépe jsou na tom České Budějovice. Nejmenší obce jsou na úrovni průměru v České republice. Celorepublikový průměr finanční samostatnosti obcí se pohybuje kolem 60 %.

Tab. č. 32 - Finanční samostatnost obcí JČK na 1 obyvatele v Kč

Velikostní kategorie	Vlastní příjmy na 1 obyvatele	Přijaté dotace celkem	Příjmy celkem	Podíl vl. příjmů na celkových v %
nad 50 000	15 029	7 691	22 720	66
10 000 - 49 999	16 806	10 071	27 507	61
2000-9999	10 669	11 152	21 822	49
500-1999	12 734	10 156	22 890	56
do 500 obyv.	9 662	6 338	16 000	60
Celá ČR	14 744	9 537	24 311	60
ČR bez Prahy	12 673	2 436	22 000	58

Pramen: databáze ARIS – prezentace údajů ÚSC + vlastní propočty

Důležitá je samozřejmě i struktura daňových příjmů (viz tab. č. 36).

Tab. č. 33 - Daňové příjmy obcí JČK na 1 obyvatele v Kč

Velikostní kategorie	DPFO závislá činnost	DPFO samostatná činnost	DPPO	DPH	Daň z nemovitosti	Daně a poplatky
nad 50 000	2 044	1 256	2 646	3 041	370	1 027
10 000 - 49 999	1 696	988	3 298	2 582	345	1 016
2000-9999	1 425	831	1 888	2 166	448	843
500-1999	1 463	701	1 702	2 094	719	674
do 500 obyv.	1 240	557	1 472	1 920	965	504
Celá ČR	2 251	965	2 993	3 545	481	976
Praha	6 110	2 361	7 788	10 012	331	1 462
ČR bez Prahy	1 752	784	2 374	2 708	501	913

Pramen: databáze ARIS – prezentace údajů ÚSC + vlastní propočty

Zdroje z daní z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti, tedy z daní od zaměstnanců, a zdroje z DPH jsou v každé velikostní kategorii jihočeských obcí pod celkovým celorepublikovým průměrem. Jak bylo řečeno, je to díky velkému počtu menších obcí v kraji.. Kategorie měst nad 100 000 obyvatel se v Jihočeském kraji neobjevuje.

Pro zajímavost jsou v tabulce uvedeny i příjmy na 1 obyvatele v Praze, které zobrazují markantní rozdíly v daňových příjmech malých obcí a Prahy. V případě DPFO ze závislé

činnosti jsou příjmy na 1 obyvatele v Praze 3,5 násobně vyšší a DPH dokonce 4,2 násobně vyšší než celorepublikový průměr bez Prahy. Pokud porovnáme malé jihočeské obce s pražským průměrem, malé obce získávají až pětinasobně menší příjmy na obyvatele z DPFO ze závislé činnosti a DPH.

Prostředky získané z DPFO a DPH se mezi obce a města rozdělují podle koeficientu velikostní kategorie obce a podle počtu obyvatel v obci. Jen malá část daně z příjmů FO ze závislé činnosti se dělí podle podílu počtu zaměstnanců v obci k podílu všech zaměstnanců v ČR. To znamená, že menší obce a města jsou diskriminovány na úkor těch větších prostřednictvím koeficientů velikostních kategorií.

V kategoriích daňových příjmů se kromě daně z nemovitostí potvrzuje, že nejhůře jsou na tom nejmenší obce, jejichž příjmy na obyvatele se pohybují hluboko pod průměrem. Již bylo uvedeno, že malé obce získávají největší částky kapitálových dotací na obyvatele. Tím se částečně eliminuje jejich nevýhoda podílu na daňových příjmech a obce tak získávají prostředky na svůj rozvoj.

Nejmenší obce v porovnání s ostatními vyberou nejvíce na dani z nemovitosti, která je jejich svěřenou daní, tzn. že celá částka daně připadne té obci, kde se nemovitost nachází. Je to možná díky tomu, že venkovské obce vlastní rozsáhlé zemědělské pozemky.

Příjmy obcí s pověřeným úřadem a obcí s rozšířenou působností

Reformou územní veřejné správy došlo k přenesení kompetencí ze zrušených okresních úřadů na obce s rozšířenou působností. Přejedání kompetencí se týkal hlavně oblasti sociální, tzn. že obce začaly vyplácet dávky státní sociální podpory, dávky sociální péče, a začaly poskytovat sociální a civilní služby. Na tyto služby jim byly poskytovány příslušné dotace ze státního rozpočtu. To se projeví rozdílem částky přijatých dotací na obyvatele u obcí s rozšířenou působností, obcí s pověřeným obecním úřadem a u ostatních obcí (viz. tab. č. 34)

Tab. č. 34 - Poskytované dotace obcím s rozšířenou působností, obcím s pověřeným obecním úřadem a ostatním obcím (Kč na obyvatele)

Obec	Běžné dotace	Kapitálové dotace	Dotace celkem	Příjmy celkem	Výdaje celkem
POU + ORP	8 147	1 818	9 965	25 278	26 231
jen POU	6 615	3 153	9 767	20 870	20 879
ostatní obce	5 647	3 024	8 667	19 813	20 377

Pramen: databáze ARIS + vlastní propočty

8.5 Analýza výdajů vybraných územních samospráv Jihočeského kraje ve funkčním členění

Funkční třídění rozpočtové skladby umožňuje analyzovat výdaje územních samospráv podle jejich zaměření a jejich analýza dokáže identifikovat, zda jsou podporovány priority regionální politiky a podporují-li se žádoucí aktivity. Rozbor těchto výdajů se týkal i krajské samosprávy.

8.5.1 Výdaje Jihočeského kraje

Pro analýzu výdajů bylo využito několik nejvýznamnějších výdajových okruhů, které jsou seřazeny sestupně podle podílu k celkovým běžným a kapitálovým výdajům. Byly vybrány jen ty složky výdajů přesahující podíl 1 % rozdělených na běžné a kapitálové výdaje. Výčet zachycuje téměř 95 % běžných a 97 % kapitálových výdajů kraje.

Tab. č. 35 - Podíl výdajových okruhů Jihočeského kraje na celkových výdajích kraje v roce 2004

Běžné výdaje			Kapitálové výdaje		
Č.	Výdajový okruh	Podíl	Č.	Výdajový okruh	Podíl
1	Zařízení předšk. výchovy a zákl. školy	36,4%	1	Pozemní komunikace	48,1%
2	Školy zajišťující střední vzdělání	27,7%	2	Ústavní péče	14,9%
3	Silniční doprava	4,8%	3	Regionální a místní správa	12,9%
4	SP a pomoc starým a zdrav. postiž.	4,8%	4	Školy zajišťující střední vzdělání	4,3%
5	Regionální a místní správa	4,5%	5	SP a pomoc starým a zdrav. postiž	4,2%
6	Železniční doprava	2,4%	6	Ochrana přírody a krajiny	2,0%
7	Zájmové studium	2,3%	7	Vnitřní obchod, služby a cest. ruch	2,0%
8	Kultura	2,0%	8	Komunální služby a územní rozvoj	1,9%
9	Ústavní péče	1,9%	9	Zvláštní zdrav. zař. a služby pro zdrav.	1,6%
10	Zvláštní zdrav. zař. a služby pro zdrav.	1,8%	10	Odvádění a čištění odpadních vod	1,6%
11	Ostatní výchovná zařízení mládeže	1,7%	11	Zařízení předšk. výchovy a zákl.školy	1,5%
12	Rozvoj bydlení	1,3%	12	Tělovýchova	1,4%
13	Ostatní sociální péče a pomoc	1,3%			
14	Sociální péče a pomoc dětem a mládeži	1,1%			
15	Ostatní činnosti	1,1%			

Největší část **běžných výdajů** je upotřebena na **činnost vzdělávacích institucí** a to jak základních a předškolních zařízení, tak i středních škol. Menší podíly zaujímá provoz **silniční dopravy**, tedy provoz MHD a bezpečnost silničního provozu.

Na straně **kapitálových výdajů** vede položka **pozemní komunikace**, to znamená, že z krajských prostředků téměř polovina výdajů je investována do výstavby a rekonstrukcí silnic. Z krajského rozpočtu je hrazena i významná část investic na **ústavní péči**.

8.5.2 Výdaje obcí v Jihočeském kraji

Při analýze výdajů obcí se postupovalo stejným způsobem jako u kraje. Jednotlivé výdajové okruhy byly poměřovány s celkovými výdaji rozdělené na běžné a kapitálové. Jsou uvedeny jen ty, jejichž podíl je vyšší než 1 %. Přehled tak zachycuje cca 93 % běžných výdajů a 96 % kapitálových výdajů vybraných obcí jihočeského kraje.

Tab č. 36 - Podíl výdajových okruhů vybraných obcí Jihočeského kraje za rok 2004

Běžné výdaje			Kapitálové výdaje		
Č.	Výdajový okruh	Podíl	Č.	Výdajový okruh	Podíl
1	Zařízení předšk. výchovy a zákl. školy	27,8%	1	Pozemní komunikace	18,1%
2	Regionální a místní správa	16,5%	2	Odvádění a čištění odpadní vody	15,8%
3	Rozvoj bydlení	5,8%	3	Rozvoj bydlení	14,9%
4	Dávky sociální péče	4,4%	4	Tělovýchova	7,0%
5	Komunální služby a územní rozvoj	4,3%	5	Kultura	6,7%
6	Pozemní komunikace	4,0%	6	SP, pomoc starým a zdrav. postiž.	5,7%
7	Dávky zdravotně postiženým občanům	3,7%	7	Komunální služby a územní rozvoj	5,1%
8	Kultura	3,7%	8	Regionální a místní správa	4,3%
9	Ostatní finanční operace	3,7%	9	Zařízení předšk. výchovy a zákl. školy	4,3%
10	SP, pomoc starým a zdrav. postiž.	3,0%	10	Zájmová činnost a rekreace	3,5%
11	Nakládání s odpady	3,0%	11	Zemědělská a potravní čin.	3,2%
12	Silniční doprava	2,8%	12	Pitná voda	2,8%
13	Tělovýchova	2,5%	13	Ochrana přírody a krajiny	1,7%
14	Ostatní činnosti	2,2%	14	Nakládání s odpady	1,3%
15	Ochrana přírody a krajiny	2,2%	15	Ochrana památek	1,2%
16	Bezpečnost a veřejný pořádek	1,9%			
17	Zastupitelské orgány	1,4%			

Nejvýznamnější složkou v **běžných výdajích** jsou stejně jako u kraje výdaje na **činnost a provoz předškolních zařízení a základních škol**, které představují 27,8 % celkových běžných výdajů. Druhou nejvýznamnější položkou jsou výdaje na **místní správu**, což potvrzuje skutečnost, že velkou část peněžních prostředků obcí „spolkne“ výkon státní správy převedená na obce. Poměrně nižší podíly, ale rovněž významné, zaujímá **rozvoj bydlení a dávky sociální péče** vyplácené starým občanům, či rodinám s dětmi.

Za zmínku stojí, že se v tabulce vůbec nevyskytly jakékoliv běžné výdaje na zemědělství, průmysl nebo na podporu podnikání. To svědčí o určité zaostalosti obcí v těchto oblastech.

U **kapitálových výdajů** zaujímají nejvyšší podíly výdaje na **pozemní komunikaci, odvádění a čištění odpadních vod a rozvoj bydlení**. To znamená, že obce vynaloží velký objem prostředků na rozvoj místních komunikací, výstavbu a rekonstrukci místních silnic, plynofikací a kanalizací a na zabezpečování nového bydlení pro obyvatelstvo.

V kapitálových výdajích se často mezi hlavní položky řadí ty, které se týkají ochrany životního prostředí (odvádění a čištění odpadních vod, nakládání s odpady, ochrana přírody a krajiny). Nárůst těchto výdajů je spojen s legislativou a její úpravou v důsledku vstupu do Evropské unie. Vysoké výdaje na odvod a čištění odpadních vod má prioritní postavení díky potřebě výstavby kanalizací a díky výstavbě a rekonstrukci čistíren odpadních. Lze očekávat, že tato položka se v popředí vyskytne i v dalších letech v souvislosti s plněním závazků ČR vůči EU a že bude financována ze zahraničních finančních zdrojů EU.

Významná část financí obcí plyne také do investic ve **sportovní a kulturní oblasti**. V popředí těchto výdajů stojí rozšiřování a rekonstrukce sportovních hřišť, plaveckých stadionů, tělocvičen a nedílnou součástí kvalitního života lidí v obcích je i hodnotný kulturní život.

Výdaje v závislosti na velikosti obcí

Následující tabulky ukazují na diferenciaci výdajových potřeb ve vazbě na jejich velikost. První tabulka se týká běžných výdajů, druhá tabulka výdajů kapitálových.

Nyní konkrétně k některým výdajovým položkám týkajících se **běžných výdajů**:

Tab. č. 37 - Běžné výdaje na jednoho obyvatele podle velikostních skupin obcí v nejvýznamnějších výdajových okruzích obcí (v Kč)

Velikostní kategorie	Výdajové okruhy obcí									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
České Budějovice	4 134	2 356	804	418	706	593	655	777	0	896
10 000- 49 999	5 263	3 518	1 459	1 001	891	666	843	775	1 377	369
2000-9999	5 325	2 839	757	1 097	618	712	576	462	305	566
500-1999	5 902	2 390	633	119	838	1 458	46	206	274	134
0-499	2 647	1 934	167	0	459	1 136	2	94	177	18
Průměr kategorií	4 923	2 927	1 028	782	760	715	659	650	647	537

Velikostní kategorie	Výdajové okruhy obcí						
	11	12	13	14	15	16	17
České Budějovice	664	1 323	382	582	357	444	137
10 000- 49 999	467	261	649	368	458	424	165
2000-9999	478	51	260	341	308	160	302
500-1999	527	105	126	88	310	13	743
0-499	534	50	122	62	277	0	1 135
Průměr kategorií	529	491	439	396	381	332	251

Pozn.: Označení výdajových okruhů viz tab. č. 36

Pramen: ARIS 2004 – Prezentace údajů ÚSC

- **Provoz ZŠ a předškolních zařízení (položka č. 1)** - je dvojnásobně menší než je tomu u větších obcí, lze to přisuzovat skutečnosti, že řada malých obcí základní školy vůbec neprovozuje, nebo jen ty s několika třídami. U ostatních velikostních kategorií je výše těchto výdajů na srovnatelné výši. České Budějovice mají podprůměrný výdaj vzhledem k tomu, že získávají tzv. úspory z rozsahu.
- **Regionální a místní správa (položka č. 2)** – nadprůměrnou částku vykazují obce do 50 000 obyvatel, jedná se o obce s rozšířenou působností, jejichž administrativa je finančně náročnější. Malé obce jsou hluboko pod průměrnou částkou.
- **Rozvoj bydlení (položka č. 3)** – zde se potvrzuje, že čím menší obec, tím menší bytový fond vlastní. Malé obce vynaloží mizivou částku na rozvoj bydlení, je to možné z toho důvodu, že malé obce nevlastní žádné obecní domy a nevykazují tedy tak vysoké výdaje na jejich údržbu jako města okresní. U Českých Budějovic jsou tyto výdaje také menší než průměr možná proto, že se České Budějovice snaží prodat byty do soukromých vlastnictví.

- **Dávky sociální péče (položka č. 4)** – malé obce nevyplácí žádné dávky, nejvíce se v této oblasti projevují obce střední velikosti.
- **Komunální služby a územní rozvoj (položka č. 5)** – v této položce opět „propadají“ malé obce, jejichž výdaje jsou téměř dvojnásobně menší než u venkovských obcí. Je možné říci, že malé obce se v této oblasti „přiživují“ na větších obcích v jejich blízkosti.
- **Pozemní komunikace (položka č. 6)** – jediný výdajový okruh, kde větší částka výdajů připadá malým a venkovským obcím. V této oblasti se jedná o činnosti spojené s údržbou silnic (včetně té zimní) a to může být důvod větší finanční zátěže pro malé obce.
- **Kultura (položka č. 8)** – výdaje na kulturu jsou logicky vyšší u velkých měst, v malých obcích nemají divadla, kina, muzea a galerie. Za těmito službami se jezdí do velkých měst.
- **Nakládání s odpady (položka č. 11)** – výdaje na odvoz odpadu v obcích jsou ve všech kategoriích srovnatelné.
- **Silniční doprava (položka č. 12)** – v silniční dopravě dominují České Budějovice jen díky provozu městské hromadné dopravy.
- **Ochrana přírody (položka č. 15)** – je chvályhodné, že se ochrana životního prostředí týká všech kategorií obcí a měst v Jihočeském kraji, jejich výdajové částky jsou srovnatelné s průměrem. Možná proto si ještě dnes Jižní Čechy udržují pověst nejčistší části republiky.

Závislost růstu běžných výdajů s růstem velikostní kategorie vykazují kultura, silniční doprava a bezpečnost a veřejný pořádek. Částečně pak regionální a místní správa, rozvoj bydlení, dávky zdravotně postiženým, oblast tělovýchovy a ochrana přírody.

Opačný trend, tzn. čím menší obec, tím větší podíl výdajů, se objevuje v položce pozemní komunikace. Lze to vysvětlit povinností udržovat rozsáhlejší plochy silničních komunikací, které pohltnou nejvíce financí v období zimní údržby. U ostatních položek nelze vyhodnotit žádný výdajový trend v závislosti na velikosti obce.

Při celkovém hodnocení běžných výdajů je zřejmé, že „nejhůře“ jsou na tom malé obce (s méně jak 500 obyvateli). Jejich výdaje na obyvatele jsou ve většině výdajových oblastí menší a to až několikanásobně. Důvodem je to, že malé obce disponují menším majetkem, který vyžaduje údržbu, nemusí financovat např. kulturní potřeby (kina, divadla) jako větší města, v některých obcích nejsou školy, policie, zdravotní střediska atd. Provoz těchto služeb by byl

jednoduše pro obce s méně obyvateli nevhodný a tyto služby lidé z malých obcí využívají ve větších městech.

Vše koresponduje se studií **Maříkové (2005)**, kde bylo potvrzeno, že vybavenost obcí se zvyšuje s velikostí obce a snižuje se vzdáleností od města. Velice patrný je tento trend u položek školních zařízení, komunálních služeb, zdravotnictví, kultury a veřejného pořádku. Technická infrastruktura (vodovody, kanalizace) je téměř ve všech obcích bez ohledu na velikost.

Nyní konkrétně k některým položkám **kapitálových výdajů**:

Tab. č. 38 - Kapitálové výdaje na jednoho obyvatele podle velikostních skupin obcí v nejvýznamnějších výdajových okruzích obcí (v Kč)

Velikostní kategorie	Výdajové okruhy obcí									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
České Budějovice	1 856	1 029	911	129	23	238	85	206	125	21
10 000 – 49 999	935	1 191	1 188	1 113	1 181	296	534	358	395	599
2 000 – 9 999	1 221	1 146	1 103	77	35	658	338	359	408	25
500 – 1 999	1 583	1 100	1 892	200	0	1 461	803	153	474	9
0 – 499	2 175	2 208	19	0	7	0	536	758	0	94
Průměr kategorií	1 331	1 161	1 096	513	490	421	379	316	316	256

Velikostní kategorie	Výdajové okruhy obcí				
	11	12	13	14	15
České Budějovice	4	295	232	0	4
10 000 – 49 999	580	90	96	242	207
2 000 – 9 999	10	291	82	7	14
500 – 1 999	0	214	36	2	0
0 – 499	0	319	0	0	0
Průměr kategorií	237	208	124	99	88

Pozn.: Označení výdajových okruhů viz tab. č. 36

Pramen: ARIS 2004

- **Pozemní komunikace (položka č. 1)** – je zajímavé, že v této oblasti největší částku na obyvatele vynaloží malé obce. Svědčí to o potřebě rekonstrukcí zastaralých silnic, na které často obce dostávají dotace ze státního rozpočtu, či finanční prostředky z fondů EU.

- ***Odvádění a čištění odpadních vod (položka č. 2)*** – vykazuje stejný trend jako pozemní komunikace, u malých obcí je prováděna výstavba nových čističek odpadních vod, financovat tuto činnost je opět možné z fondů EU.
- ***Rozvoj bydlení (položka č. 3)*** – zde zaostávají malé obce, kde podpora výstavby nového bydlení je na mizivé úrovni.
- ***Tělovýchova (položka č. 4)*** – ve financování této oblasti dominují okresní města. Lze říci, že v těchto městech dochází často k budování nových sportovišť, tělocvičen a hal, které do té doby města neměly a tedy k úspěšné podpoře sportovních aktivit. Vzhledem k tomu, že České Budějovice měly poměrně rozšířenou strukturu sportovních budov, je u nich finanční částka na investice do sportu malá.
- ***Kultura (položka č. 5)*** – vykazuje stejný trend jako položka předchozí. Největší částka je vynaložena u okresních měst. Je možné, že velký podíl na tom má Český Krumlov, který je centrem kulturního dění. České Budějovice naopak hodně zaostávají.
- ***Sociální pomoc, pomoc starým a zdravotně postiženým (položka č. 6)*** – největší částku vykazují venkovské obce (obce do 2000 obyvatel), kde jsou často budovány nové domovy důchodců a rekonstruovány ty dosavadní. Tyto činnosti jsou opět často podporovány dotacemi ze státního rozpočtu.
- ***Komunální služby a územní rozvoj (položka č. 7)*** – jedná se o rekonstrukci veřejných osvětlení, výstavba inženýrských sítí, územní rozvoj, kde oproti ostatním obcím hodně zaostávají České Budějovice.
- ***Zájmová činnost a rekreace (položka č. 10)*** – dominantní postavení mají okresní města, která se snaží o zlepšení nabídky např. pro děti v podobě budování nových dětských hřišť či zlepšování podmínek pro trávení volného času ve městech.
- ***Pitná voda (položka č. 12)*** - jedná se o budování veřejných vodovodů, či zdrojů pitné vody. Výdaje na obyvatele jsou srovnatelné ve všech velikostních kategoriích kromě okresních měst.

Při celkovém hodnocení kapitálových výdajů platí jen částečně, že nejhůře jsou na tom malé obce. Především v položkách financování pozemních komunikací a odvádění a čištění odpadních vod malé obce předčily ostatní. Jejich částky na obyvatele jsou dvojnásobně vyšší než činí průměr. Svědčí to o úspěšném rozvoji těchto oblastí. Okresní města dominují v oblasti financování tělovýchovy a kultury, zemědělských činností nebo ochrany památek.

Nelze říci, že by byla potvrzena závislost výše kapitálových výdajů na velikosti obce. Je možné, že si obce ve svých strategických plánech určily konkrétní jednotlivé cíle, na které se v daném roce zaměřily a to u malých obcí rozvoj silničních komunikací a čističek, u okresních obcí kultura, sport, památky.

U menších obcí nedochází vůbec k rozvoji „nepovinných oblastí“ jako např. divadelní a umělecká činnost, rekreace, protože nenajdou potřebné zdroje. Mohou být v nevýhodě, protože nemohou využívat úspory z rozsahu při produkci a poskytování služeb (např. financování činnosti místní správy, nebo služby vyžadující rozsáhlou infrastrukturu), tyto výdaje potom značně zatěžují jejich rozpočet.

Je zřejmé, že malé obce nemohou být závislé na daňových příjmech. Musí si vytvářet vlastní peněžní prostředky např. efektivním využitím obecního majetku nebo se ucházet o dotace z různých externích zdrojů.

9 ZÁVĚR:

Jedním z hlavních úkolů samospráv v rámci samostatné působnosti je podporovat efektivní rozvoj svého území a determinujícím faktorem úspěšného rozvoje je finanční kapacita daného rozvojového aktéra. Současný systém financování obcí v ČR vzešel z daňových a rozpočtových reforem v roce 1993. Jejich cílem bylo snížit závislost samosprávy na státním rozpočtu a zvýšit jejich finanční soběstačnost. Stupeň rozvoje regionu tedy úzce souvisí s územními rozpočty. Ty jsou ze 70 % tvořeny rozpočty obcí a z 30 % rozpočty krajů.

Pokud jde o příjmovou stránku krajských rozpočtů, přestože docházelo k velkému meziročnímu růstu vlastních příjmů, převážná část příjmů krajů je stále tvořena dotacemi (75 % v roce 2004). Vysoká závislost na státních dotacích „svazuje“ kraje a neumožňuje jim efektivně realizovat vlastní rozvojovou politiku. Kraje mají nedostatek zdrojů na významné investiční aktivity. V případě Jihočeského kraje se prokázalo, že nejvíce finančních prostředků je vynaloženo na provoz školských zařízení. V investiční činnosti se z krajských peněz realizuje výstavba a rekonstrukce pozemních komunikací a budování ústavů sociální péče. Minimální podpory se dostává v oblasti rozvoje podnikání, rozvoje zemědělství a venkova.

Co se týká fiskální situace obcí, podstatná část jejich příjmů je tvořena daňovými příjmy (47 %) a dotacemi (39 %). Obce však nemohou (až na výjimky) své daňové příjmy ovlivňovat. Většina daní plynoucí obcím je sdílená a daňové příjmy tak mají spíše charakter neúčelových dotací. Objem sdílených daní není vázán na územní a obce nejsou motivovány k podpoře místní ekonomiky. Přidělování finančních prostředků ze souhrnu sdílených daní je realizováno prostřednictvím velikostních koeficientů a počtu obyvatel. Tento způsob řeší pouze tu nerovnováhu v příjmech obcí, která je dána rozdílnou ekonomickou základnou. Nepřihlíží však na výdajové potřeby plynoucí z rozdílných nákladů obcí, či z rozdílných ekonomických situací (počet nezaměstnaných, počet dětí, důchodců apod.)

Dotace slouží k doplnění rozpočtu. Část je poskytnuta automaticky a slouží na úhradu nákladů obcí spojených s výkonem státní správy, tzn. ve školství, sociální péči atd. Přesto řada obcí na tyto náklady doplácí z vlastních zdrojů. Další dotace mají charakter investiční, obce o ně žádají formou předkládaných investičních projektů a je v kompetenci jiných orgánů, zda je obce obdrží.

Na straně výdajů obecních rozpočtů dochází k rozevírání pomyslných „nůžek“ mezi kapitálovými a běžnými výdaji. Dochází tedy ke zpomalování investičních aktivit obcí. V celkovém hodnocení rostly výdaje rychleji než příjmy.

Při analýze hospodaření obcí Jihočeského kraje bylo zjištěno, že se příjmy obcí v kraji pohybují pod celorepublikovým průměrem i s přihlédnutím k tomu, že tyto příjmy jsou z velké části ovlivněny Prahou. Příjem na obyvatele u Prahy činí až dvojnásobek příjmů na obyvatele v ostatních částech republiky. Obce Jihočeského kraje jsou spíše malého či venkovského charakteru, proto výnosnost ze sdílených daní je malá. Celkově došlo k poklesu finanční samostatnosti obcí ze 70 % na 58 %, zejména díky vzrůstajícím běžným dotacím.

Na výběrovém vzorku obcí se ukázal rozpor mezi městy a malými obcemi. Jde až o několikanásobné rozdíly v daňových příjmech, jedná se zejména o daň z příjmů fyzických osob a DPH. Větší částky než činí průměr obce získávají z daní z nemovitostí, která je jejich svěřenou daní. Proto jsou malé obce odkázány na podporu státu prostřednictvím dotací nebo na příjmy z vlastních činností.

Z výdajů obcí byl v roce 2004 převážně financován provoz školních zařízení a místní správa. Na straně investic se jednalo o oblast pozemních komunikací, odvod a čištění odpadních vod a rozvoj bydlení. V popředí stojí i oblast ochrany životního prostředí, kultura a sport. Stejně jako u krajů je opomíjena podpora rozvoje podnikání, venkova a zemědělství. Ve většině výdajových položkách připadly nejmenší částky výdajů na obyvatele na kategorii malých obcí. Lze z toho vyvodit určitou nemožnost nebo neefektivnost rozvíjení některých oblastí u těchto obcí. U některých malých obcí chybí školy, nevyplácí dávky sociálního zabezpečení a nemají potřebu financovat specifické oblasti (jako např. kina, divadla, stadiony, sportovní haly) z důvodu nízkého počtu jejich uživatelů v obci, nebo na ně nenaleznou dostatečné prostředky. Tyto služby pak místní obyvatelstvo využívá ve větších městech. Na druhou stranu u malých obcí dochází k nadprůměrnému financování rozvoje pozemních komunikací a činností souvisejících s odváděním a čištěním odpadních vod. Na tyto potřeby získávají finanční prostředky v podobě kapitálových dotací.

Seznam použité literatury:

BERMAN GROUP: Vybrané aspekty financování rozvojových aktérů a jejich dopady na absorpční kapacitu České republiky - Projekt č. 3/ 04 [online dokument] . Dostupný na: http://www.strukturalni-fondy.cz/upload/1127199106.priloha2_financovaniakterurozvoje_final.pdf .

HÁJEK, M.- RITSCHELOVÁ, I.: Výdaje na ochranu životního prostředí – stimul pro regionální rozvoj. *Obec a finance*, 2004, vol. IX, (č 4). ISSN 1211-4189.

HÁK, T., MOLDAN, B., KOLÁŘOVÁ, H.: K udržitelnému rozvoji ČR – vytváření podmínek, Svazek 5. Praha: Univerzita Karlova 2002. s 140. ISBN 80-238-8378.

JEŽDÍK, V., PROUZA, L., SOUČEK, E.: Možnosti měření ekonomické výkonnosti regionů. Univerzita Pardubice 2002. s 65. ISBN 80-7194-439-4.

KAMENÍČKOVÁ, V.: Hospodaření krajů. *Obec a finance*, 2005, vol. X, (č.1). ISSN 1211-4189.

KAMENÍČKOVÁ, V.: Stojí za to usilovat o slučování? *Obec a finance*, 2003, vol. VIII, (č. 4). ISSN 1211-4189.

Kol.: Vývoj finanční situace obcí a měst v letech 1993 – 2003, Univerzita Pardubice [online dokument]. 2004. Dostupné na: http://www.smocr.cz/download%5Csetkani/Vyvoj_financni_situace_obci_a_mest_93-03.doc.

KUBÁTOVÁ, K.: Veřejné finance. Praha, Eurolex 2004. s 355. ISBN 80-86432-88-2.

KYNICKÝ, M.: Příhraniční charakter regionu se stal předností. *Veřejná správa* [online]. 2005. Dostupné na: http://www.mvcr.cz/casopisy/s/2005/49/pril_5.html.

LACINA, K.: Vybrané kapitoly ze soudobého řízení měst a obcí. Pardubice: Univerzita Pardubice 2002. s 133. ISBN 80-7194-495-5.

MALÝ, I.: Vliv veřejného sektoru na efektivnost rozvoje regionu. Brno: MU 2001. s 152, ISBN 80-210-2571-9.

MARKOVÁ, H.: Finance obcí, měst a krajů. Praha: ORAC 2000. ISBN 80-86199-23-1.

MAŘÍKOVÁ, P.: Malé obce – sociologický pohled [online dokument]. 2004. Dostupné na: http://www.mvcr.cz/odbor/reforma/priloh_1.pdf

MATOUŠKOVÁ, Z.: Konkurenceschopnost regionů. *Obec a finance*, 2000, vol. V, (č. 3). ISSN 1211-4189.

MATOUŠKOVÁ, Z.: Vybrané kapitoly z fiskální decentralizace. Praha: VŠE 2000. s 154. ISBN 80-245-0281-X.

MATOUŠKOVÁ, Z. – MACHÁČEK, J. – POSTRÁNECKÝ, J. – TOTH, P.: Regionální a municipální ekonomika. Praha: VŠE 2000. s 156. ISBN 80-245-0052-3.

MELION, M.: Finance územních samospráv. Hradec Králové, EIA 2000.

MUSGRAVE, R. A. – MUSGRAVE, P. B.: Veřejné finance v teorii a praxi. Praha: Management Press 1994. s 581. ISBN 80-85603-76-4.

PEKOVÁ, J.: Hospodaření a finance územní samosprávy. Praha: Management Press, 2004. 376 s. ISBN 80-7261-086-4

PEŠTA, J.: Poličsko: ekonomicko-sociální hodnocení rozvoje. Pardubice: Univerzita Pardubice 2000. s 150. ISBN 80-7194-264-2.

Program rozvoje Jihočeského územního obvodu [online document]. Dostupný na: http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par%5Bid_v%5D=383&par%5Blang%5D=CS

REKTOŘÍK, J. – ŠELEŠOVSKÝ, J. a kol.: Jak řídit kraj, město a obec. EXF MU Brno – IMS Praha, 2002.

REKTOŘÍK, J. – ŠELEŠOVSKÝ, J a kol.: Strategie rozvoje měst, obcí, regionů a jejich organizací. Brno: MU 1999. s 140. ISBN 80-210-2126-8.

Strategie regionálního rozvoje ČR [online document]. Dostupný na: <http://www.mmr.cz/index.php?show=001024004000>

TESAŘ, L.: Zadluženost obcí a krajů. *Veřejná správa*, 2003, vol. XIV, (č. 18), s I-VIII (příloha).

TOMÁNEK, P.: Rozpočtové určení daní obcím. *Obec a finance*, 2004, vol. IX, (č. 3), s. 22-25. ISSN 1211-4189

Vývoj finanční situace - komentář. *Obec a finance*, 2004, vol. IX, (č. 5), ISSN 1211-4189.

VÁŇA, L.: Problémy financování obcí. *Obec a finance*, 2002, vol. VII, (č. 3). ISSN 1211-4189.

Zákon č. 128/2000 Sb. o obcích [online]. Dostupný na: <http://www.zakonycr.cz/seznamy/1282000Sb.html>.

Zákon č. 129/2000 Sb. o krajích [online]. Dostupný na: <http://www.zakonycr.cz/seznamy/1292000Sb.html>.

Zákon č 243/2000 Sb. o rozpočtovém určení daní [online]. Dostupný na: http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/182_3587.html.

Seznam tabulek:

- Tab. č. 1 - Vybraný vzorek obcí
- Tab. č. 2 - Kraje v České republice k 31. 12. 2004
- Tab. č. 3 - Struktura příjmů rozpočtu obce
- Tab. č. 4 - Vývoj příjmů obcí 1994 – 2000
- Tab. č. 5 - Podíl daní na obyvatele podle velikosti obcí (rok 2002)
- Tab. č. 6 - Druhové třídění územních výdajů
- Tab. č. 7 - Odvětvové třídění územních výdajů
- Tab. č. 8 - Vývoj výdajů obcí v letech 1994 – 2000
- Tab. č. 9 - Podíl výdajů obcí jako % z HDP
- Tab. č. 10 - Bilance celkových příjmů a výdajů územních rozpočtů ČR (mld. Kč)
- Tab. č. 11 - Bilance příjmů a výdajů krajů (mil. Kč)
- Tab. č. 12 - Vývoj vlastních příjmů krajů (mil. Kč)
- Tab. č. 13 - Vývoj výdajů krajů (mil. Kč)
- Tab. č. 14 - Vývoj příjmů obcí a DSO v ČR (mil. Kč)
- Tab. č. 15 – Vývoj výdajů obcí a DSO v ČR (mil. Kč)
- Tab. č. 16 - Vývoj dluhu obcí v ČR (v mld. Kč)
- Tab. č. 17 - Vývoj dluhu obcí v ČR bez Prahy, Plzně, Brna a Ostravy (v mld. Kč)
- Tab. č. 18 - Zadluženost obcí, Prahy a ostatních magistrátních měst
- Tab. č. 19 – Počet obyvatel a počet obcí v Jihočeském kraji podle velikostních kategorií
v roce 2004
- Tab. č. 20 – Srovnání HDP Jihočeského kraje s ostatními kraji za rok 2004
- Tab. č. 21 - Bilance příjmů a výdajů obcí a krajského úřadu JČK (v mld. Kč)
- Tab. č. 22 - Příjmy Jihočeského kraje v jednotlivých letech (mil. Kč)
- Tab. č. 23 - Příjmy kraje na 1 obyvatele v roce 2004 (v Kč)
- Tab. č. 24 - Výdaje krajského úřadu České Budějovice (v mil. Kč)
- Tab. č. 25 - Výdaje krajů na 1 obyvatele v roce 2004 (v Kč)
- Tab. č. 26 - Příjmy obcí a DSO na území Jihočeského kraje (v mil. Kč)
- Tab. č. 27 - Příjmy obcí na 1 obyvatele v roce 2004 (v Kč)
- Tab. č. 28 - Výdaje obcí a DSO Jihočeského kraje (v mil. Kč)
- Tab. č. 29 - Výdaje obcí a DSO na 1 obyvatele za rok 2004 (v Kč)
- Tab. č. 30 - Počet obcí a počet obyvatel v Jihočeském kraji a ve výběrovém vzorku obcí

Tab. č. 31 - Podíl příjmů výběrového vzorku obcí JČK na 1 obyvatele v Kč

Tab. č. 32 - Finanční samostatnost obcí JČK na 1 obyvatele v Kč

Tab. č. 33 - Daňové příjmy obcí JČK na 1 obyvatele v Kč

Tab. č. 34 - Poskytované dotace obcím s rozšířenou působností, obcím s pověřeným obecním úřadem a ostatním obcím

Tab. č. 35 - Podíl výdajových okruhů Jihočeského kraje na celkových výdajích kraje v roce 2004

Tab. č. 36 - Podíl výdajových okruhů vybraných obcí Jihočeského kraje za rok 2004

Tab. č. 37 - Běžné výdaje na jednoho obyvatele podle velikostních skupin obcí v nejvýznamnějších výdajových okruzích obcí (v Kč)

Tab. č. 38 - Kapitálové výdaje na jednoho obyvatele podle velikostních skupin obcí v nejvýznamnějších výdajových okruzích obcí (v Kč)

Seznam grafů:

Graf č. 1 - Vývoj běžných a kapitálových výdajů obcí v %

Graf č. 2 - Porovnání příjmů krajského úřadu ČB s průměrem v České republice za rok 2004

Graf č. 3 - Porovnání příjmů obcí Jihočeského kraje s průměrem v České republice za rok 2004

Graf. č. 4 - Podíl příjmů obcí JČK na 1 obyvatele v Kč